

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrlometodějská teologická fakulta
Katedra Křesťanské sociální práce

Charitativní a sociální práce

Bc. Tereza Pospíšilová, DiS.

*Možnosti využití sociálního pracovníka OÚ ORP Rosice z pohledu
starostů dotčených obcí*

Diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Pavlína Jurníčková, Ph.D.

2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a že jsem všechny použité informační zdroje uvedla v seznamu zdrojů.

V Rosicích dne 16. června 2021

.....

podpis

Poděkování

Děkuji vedoucí diplomové práce Mgr. Pavlíně Jurníčkové, Ph. D. za odborné vedení, za pomoc, za její cenné rady, za připomínky a za morální podporu. Děkuji respondentům, bez kterých bych nezískala vhled do situace. Děkuji také své rodině za trpělivost a podporu.

OBSAH

ÚVOD.....	6
1. OBEC.....	8
1. 1. Základní rozlišení obcí.....	9
1. 2. Rozlišení obcí dle samostatné působnosti.....	9
1. 3. Orgány obce a starosta.....	10
1. 4. Povinnosti obce v sociální oblasti pro dospělé dle zákonů.....	12
1. 5. Obyvatelé obce a jejich problémy.....	14
2. TYP KLIENTŮ.....	16
2. 1. Nedobrovolný klient.....	16
2. 2. Dobrovolný klient.....	17
3. SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK.....	21
3. 1. Kdo je sociální pracovník.....	22
3. 2. Etika sociálního pracovníka a jeho hodnoty.....	25
3. 3. Sociální pracovník na OÚ ORP.....	27
3. 4. Sociální práce na venkově.....	31
4. SPECIFIKA NA ÚZEMÍ ORP ROSICE.....	33
5. METODOLOGIE VÝZKUMU, VÝZKUM SE STAROSTY.....	38
5. 1. Cíl výzkumu.....	39
5. 2. Technika sběru dat a její popis.....	39
5. 3. Způsob výběru respondentů.....	41
5. 4. Způsob zpracování získaných dat.....	41
6. INTERPRETACE ROZHOVORŮ SE STAROSTY.....	43
6. 1. Cílová skupina.....	43
6. 2. Sociální problém obyvatele obce.....	45
6. 3. Pomoc ze strany obce, formy poskytované pomoci.....	46

6. 4.	Možnosti využití sociálního pracovníka.....	48
6. 5.	Pracovní náplň sociálního pracovníka OÚ ORP.....	50
6. 6.	Hodnocení již realizované spolupráce s OÚ ORP.....	53
6. 7.	Shrnutí významných témat.....	53
6. 8.	Vyhodnocení a úvaha nad slabinami výzkumu.....	55
7.	METODOLOGIE VÝZKUMU, VÝZKUM SE SOCIÁLNÍMI PRACOVNÍKY.....	57
7. 1.	Cíl výzkumu.....	57
7. 2.	Technika sběru dat, výběr respondentů.....	58
7. 3.	Způsob zpracování získaných dat.....	58
8.	INTERPRETACE ROZHOVORŮ SE SOCIÁLNÍMI PRACOVNÍKY.....	59
8.1.	Spolupráce se starostou při výkonu sociální práce.....	59
8.2.	Vlastní popis sociální práce.....	60
	ZÁVĚR.....	63
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	66
	PŘÍLOHY.....	72

ÚVOD

Starostové obcí řeší při výkonu své funkce problémy či situace napříč různými obory. Občané se na ně mohou obracet i se svými životními, respektive sociálními problémy. Na těchto malých obcích však není zřízena pozice sociálního pracovníka. Tu nalezneme až na obci s rozšířenou působností.

Sociální práce s dospělými na obci s rozšířenou působností je velmi široká a pestrá. Sociální práce se s klienty navazuje ve chvíli, kdy o to sami dobrovolně projeví zájem, za účelem řešení subjektivně vnímaných obtíží. Někteří přichází se spokojí pouze s poskytnutím poradenství či předáním kontaktu na odborné formy pomoci, které jsou v souladu s jejich životní situací. Jiní však potřebují celkovou podporu a péči ze strany sociálních pracovníků obce. Ne vždy však klienti přicházejí ze své vlastní vůle. Některým je to doporučeno, jiným např. stanoveno zákonem (spolupráce Úřadu práce České republiky s obcemi). Na některé klienty pak může být sociální pracovník upozorněn třetí stranou. Následně je pouze na dovednostech, šikovnosti, praxi a schopnosti adekvátně užití komunikace sociálního pracovníka kontaktovat takovou osobu a zahájit s ní spolupráci. Vždy se však může objevit klient, který má několik problémů, avšak žádnou pomoc neakceptuje. Naopak nabídku pomoci ze strany sociálních pracovníků zcela odmítá a chce žít způsobem života, jaký si sám zvolil. Většinová společnost a okolí člověka to však nepovažuje za správné či žádoucí. I samotný sociální pracovník se pak musí smířit s tímto odmítnutím a rozhodnutí klienta respektovat.

Tématem diplomové práce jsou možnosti využití sociálního pracovníka z pohledu starostů obcí ve správním obvodu obecního úřadu obce s rozšířenou působností Rosice.

Téma diplomové práce se zajímá o názory samotných starostů, jejich vize, jak sociální pracovník pracuje a jak jej mohou oni sami využít i pro řešení problémů ve své vlastní obci. Impulsem pro zpracování tématu z tohoto úhlu je praxe sociálních pracovníků rosického úřadu, která naznačuje, že ve správním obvodu ORP Rosice jsou obce, které zvládají řešit sociální situace svých občanů bez další pomoci. Jiné obce se pak obracejí se žádostí o pomoc a radu na sociální pracovníky obce s rozšířenou působností v Rosicích, případně již na konkrétní odborné instituce (Okresní správa sociálního zabezpečení, Úřad práce České republiky, neziskové organizace, aj). Snahou a jedním z cílů této práce pak je zmapování stavu v obcích, ze kterých není k dispozici žádná zpětná vazba.

Hlavní výzkumnou otázkou této práce jsem položila takto: „Jaká je náplň práce

sociálního pracovníka obecního úřadu obce s rozšířenou působností (dále jen OÚ ORP) z pohledu starostů obcí ve správním obvodu ORP Rosice a jaké možnosti využití sociálních pracovníků z ORP vidí starostové těchto obcí?“

Diplomová práce se skládá ze dvou částí. První část vymezuje konceptuální rámec práce a je rozdělena na čtyři kapitoly. První kapitola pojednává o obcích, o jejich rozlišení, přibližuje základní fungování obce. Jsou popsány orgány obce v čele se starostou jako stěžejní osobou, na kterou klade tato práce důraz vzhledem k tématu. V rámci kapitoly obce jsou výčtově uvedeny i povinnosti obce v sociální oblasti. Kapitulu pak uzavírá popis obyvatel obce a jejich problémů. V druhé kapitole je hledána cesta k sociálnímu pracovníkovi. Krátce je popsán nedobrovolný klient, kterému je spolupráce se sociálním pracovníkem OÚ ORP nařízena. Více je pak věnována pozornost dobrovolnému klientovi. Jak on hledá a nachází cestu k sociálnímu pracovníkovi. Třetí kapitola pojednává přímo o osobě sociálního pracovníka. V této kapitole lze nalézt odpověď na otázku, kdo je to sociální pracovník a čím se řídí. Je popsán sociální pracovník působící na OÚ ORP. Krátce je zmíněna sociální práce na území venkova. Čtvrtá kapitola uzavírá konceptuální rámec podáním specifík na území ORP Rosice, ke které je vázáno téma diplomové práce.

Druhá část přibližuje metodologii výzkumu. Je představen zvolený výzkum, podrobněji popsán cíl diplomové práce a dále technika sběru dat a jejich zpracování. Nejdůležitější část je však samotná interpretace získaných dat a jejich následné vyhodnocení. V průběhu rozpracované práce bylo navíc přistoupeno k realizaci druhého výzkumu. Ten je zprostředkován z druhé strany a to pohledem sociálních pracovníků na osobu starosty. V rámci závěru je diplomová práce shrnuta. Je podáno srovnání dvou úhlů pohledu na výkon sociální práce na jasně vymezeném území a nastíněno doporučení pro budoucí lepší spolupráci daných subjektů.

1. OBEC

Obec je základní společenská jednotka, ve které lidé žijí. Ať už se jedná o malou vesnici, městys anebo město. Je to základní prostředí, ve kterém všichni fungují a různým způsobem prožívají svou životní situaci. Pakliže je potřeba řešit problém, je to právě obec, jako nejbližší okolí, kde je hledána pomoc. Tuto pomoc může nabídnout sociální pracovník. Ten však působí až na takzvané obci třetího typu. Na úvod je v této kapitole podán přehled typů obcí a popsáno základní fungování obce z hlediska jejích orgánů. Nejdůležitějším orgánem je pak osoba starosty obce, na kterého se mohou lidé obrátit na počátku řešení svých obtíží. Dále jsou popsány povinnosti obce pro dospělé v sociální oblasti. Kapitola je uzavřena rozložením obyvatelstva obce a nastíněním možných problémů, které je zapotřebí řešit a které spadají do oblasti sociální práce.

Obec je dle Koudelky (2001) „*tradičním základem územní samosprávy*“ a „*veřejnoprávní územní korporací*“. Charakteristickými znaky obce pak jsou vlastní území, obyvatelstvo jako personální základ, právní subjektivita obce a ekonomický základ obce, který můžeme přiblížit jako hospodaření dle vlastního rozpočtu a možnost vlastnit majetek. Autor dále uvádí, že „*obcemi jsou ty územní samosprávné celky, které měly statut obce ke dni účinnosti zákona o obcích č. 128/2000 Sb., a dále obce nově zřízené podle tohoto zákona*“ (Koudelka, 2001, s. 51).

Dle § 1 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (dále jen zákon o obcích), je obec „*základním územním samosprávným společenstvím občanů; tvoří územní celek, který je vymezen hranicí území obce*“.

Obce rozlišujeme na obce, městysy a města. Městys se před rokem 1954 užíval běžně, avšak znovu se toto označení vrátilo až zákonem č. 234/2006 Sb. Označení městys tak mohla získat obec, která byla dříve oprávněna toto označení užívat anebo se nově mohla stát městysem po vyjádření vlády. Města jsou pak ty obce, které k datu nabytí účinnosti zákona o obcích již byly městy. Obdobně platí možnost opětovného užívání označení města jako u městysů, pokud k tomu daná obec byla oprávněna před rokem 1954. Tentýž zákon pak stanovuje pravidla, dle kterých se může obec i městys stát městem. Opět však o to musí požádat. Pravidlo je pak stanoveno na základě přesně daného počtu obyvatel (Průcha, 2011, s. 60-61).

1. 1. Základní rozlišení obcí

Obce můžeme dělit na tři typy z hlediska svěřené přenesené působnosti. Mezi veřejností se obecně používá označení obce I., II. nebo III. typu. Zákon o obcích v § 61 odst. 1 písm. a) až c) pak uvádí slovní označení těchto jednotlivých typů. Za obec I. typu je považována obec, které je svěřena přenesená působnost pouze v základním rozsahu. Druhý typ obce má přenesenou působnost svěřenou v rozsahu pověřeného obecního úřadu. Poslední typ obce, III. typ, který je popsán v rámci této diplomové práce, je obecní úřad obce s rozšířenou působností. Pro třetí typ obce je vžitá zkratka, která je rovněž dále v textu práce využívána, a která již byla zmíněna: OÚ ORP.

Jednotlivé typy obcí mají rozsah svěřené přenesené působnosti stanoven zvláštními zákony, přímo je to pak určeno prováděcími předpisy daného zákona.

Obcím, kterým je svěřena přenesená působnost, je ze státního rozpočtu poskytován příspěvek na výkon státní moci. Příspěvek je určen zejména na platové a provozní výdaje na úředníka, který vykonává státní správu. Mimo jiné však musí obec na výkon státní správy použít i příjmy ze správních poplatků či z rozpočtu obce. Výše popsaný příspěvek „*se dá označit ve své podstatě za neúčelovou dotaci, u které není sledován způsob čerpání*“ (MV, O nás, Veřejná správa, Příspěvek na výkon veřejné správy [online]).

1. 2. Rozlišení obcí dle samostatné působnosti

Koudelka (2001) ve své publikaci uvádí, že i když se může zdát, že kraj je v oblasti územní samosprávy v roli nadřízeného vůči obci, není tomu tak. Obec je totiž základní jednotkou a má obecnou působnost. Není tu tedy vztah nadřízeného a podřízeného. Naopak v oblasti přenesené státní správy může být obec podřízena orgánům kraje či dokonce státu. Rozhodující je v tomto případě znění konkrétních zákonů. V takovém případě je obec povinna ctít normativní akty nadřízených orgánů jakými jsou například usnesení či směrnice (Koudelka, 2001, s. 57-58).

Pakliže obec vykonává v rámci přenesené působnosti státní správu, je to ustanoveno ve speciálních zákonech. Na různé obce může být přenesena odlišná míra státní správy. V rámci výkonu přenesené působnosti se obec řídí zákony, usnesením vlády a rovněž směrnicemi ústředních správních úřadů. Přenesená působnost je jak právem, tak rovněž

povinností obce, protože lidé mají právo na fungující veřejnou správu (Koudelka, 2001, s. 76).

Zákon o obcích v § 35 odst. 1 uvádí:

„Do samostatné působnosti obce patří záležitosti, které jsou v zájmu obce a občanů obce, pokud nejsou zákonem svěřeny krajům nebo pokud nejde o přenesenou působnost orgánu obce nebo o působnost, která je zvláštním zákonem svěřena správním úřadům jako výkon státní správy, a dále záležitosti, které do samostatné působnosti obce svěří zákon“.

1. 3. Orgány obce a starosta

V čele obce stojí starosta. Je to zpravidla první člověk, který se každému vybaví, když se vysloví pojem obec. Avšak obec netvoří pouze osoba starosty. Obec má své orgány stanovené zákonem o obcích. Jsou jimi zastupitelstvo obce, rada obce, starosta a obecní úřad. Pro pochopení chodu obce jsou v této podkapitole popsány všechny orgány obce.

Dle § 67 a násl. zákona o obcích je zastupitelstvo obce složeno z členů zastupitelstva. O počtu členů hlasuje zastupitelstvo, kterému končí mandát ještě před dalšími volbami do zastupitelstev obcí. Mandát člena zastupitelstva obce vzniká jeho zvolením, na ustanovujícím zastupitelstvu pak člen zastupitelstva skládá slib. Dlouhodobě uvolněným členům zastupitelstva pak náleží odměna, o které hlasuje celé zastupitelstvo. Zákonem jsou rovněž stanoveny pravomoci zastupitelstva. Poslední důležitá zmínka ohledně tohoto orgánu pak zní, že zastupitelstvo se schází dle potřeby, avšak nejméně jedenkrát za tři měsíce.

O zastupitelstvu hovoří rovněž Koudelka (2001, s. 89): *„zastupitelstvo obce je jediný z orgánů obce, který je ústavně zakotven. Má přímou demokratickou legitimitu danou volbami občanů“.*

V § 99 a násl. zákona o obcích je pak popsána rada obce. Tento orgán je *„výkonným orgánem obce v samostatné působnosti a ze své činnosti odpovídá zastupitelstvu obce“.* Pravomoc rady může vykonávat i starosta a to v těch obcích, kde se rada nevolí. Radu tvoří starosta, místostarosta a další členové rady zvolení z členů zastupitelstva. Nejnižší počet členů rady je pět, nejvyšší pak jedenáct. Schůze rady jsou neveřejné, pouze zápis z jednání je veřejný. Rada obce má vymezený svůj okruh pravomocí.

Koudelka ještě k počtu členů rady doplňuje: „*počet členů je lichý a nesmí přesáhnout jednu třetinu počtu zastupitelstva*“ (Koudelka, 2001, s. 108).

Orgánem obce je dále obecní úřad. Ten je tvořen starostou, místostarostou, tajemníkem obecního úřadu a zaměstnanci obecního úřadu. Obecní úřad je zastupován starostou. Úřad se může členit na jednotlivé odbory a oddělení a to na základě rozhodnutí rady obce (Koudelka, 2001, s. 117).

Obecní úřad vykonává obě oblasti působnosti. V samostatné plní úkoly uložené zastupitelstvem či radou, v oblasti přenesené působnosti vykonává činnosti dle § 61 zákona o obcích s výjimkou věcí svěřených do působnosti jiného orgánu obce (Moderní obec [online]).

Tato diplomová práce se zajímá o pohled starostů na sociální pracovníky, jejich názor na ně a na jejich výkon práce přímo v jejich obcích. Proto je starosta stěžejním pojmem a je mu věnována další pozornost v textu práce.

Starosta zastupuje obec, avšak není statutárním orgánem právnické osoby. Úkony, které je nutné schválit zastupitelstvem či radou, provádí až po jejich schválení, jinak jsou absolutně neplatné. Osoba starosty a místostarosty je volena zastupitelstvem na úvodním zasedání zastupitelstva z členů tohoto zastupitelstva. Za výkon funkce jsou odpovědni právě zastupitelstvu (Koudelka, 2001, s. 111).

Starosta má dle § 108 zákona o obcích „*právo užívat při významných příležitostech a občanských obřadech závěsný odznak*“.

Činnost starosty je uvedena v článku Základní principy fungování obce a jejich orgánů, který byl zveřejněn Svazem měst a obcí. Na základě tohoto článku starosta: odpovídá za včasnou objednávku kontroly hospodaření obce za uplynulý kalendářní rok; je zaměstnavatelem, tudíž uzavírá a ukončuje pracovní smlouvy, pokud není v obci tajemník obecního úřadu, stanoví plat, pokud není zřízena rada obce, jmenuje, odvolává vedoucí odboru a stanoví jim plat; po konzultaci s ředitelem krajského úřadu může svěřit výkon přenesené působnosti v některých věcech komisi; o činnosti obce informuje veřejnost; v obcích, kde není tajemník obecního úřadu, zajišťuje výkon přenesené působnosti; v rámci radou svěřených záležitostí v samostatné působnosti rozhoduje a činí samostatně; pro uvolněné členy zastupitelstva a pro tajemníka plní úkoly jako statutární orgán zaměstnavatele obce; podepisuje právní předpisy obce; může pozastavený výkon usnesení rady předložit na projednání a k rozhodnutí na nejbližší možný termín zastupitelstva obce (Vzdělaný zastupitel [online]).

Kromě již výše uvedených činností starosta nesmíme opomenout vyjmenovat, že starosta může například požádat o spolupráci policii při řešení veřejného pořádku na území obce. Dále má starosta povinnosti stanovené zákonem, které mu mimo jiné ukládají: organizování voleb na území obce; provádění záchranných a likvidačních prací; možnost žádat nasazení armády na záchranné práce; rozhodování o podaných námitkách ve veřejných zakázkách obce; plnit úkoly v rámci krizového řízení (Koudelka, 2006, s. 82-85).

Starosta musí v rámci výkonu své funkce plnit širokou škálu povinností. Některé mu mohou jít lépe, v rámci jiných se může obrátit na specialisty, případně zaměstnance úřadu. Výše uvedený přehled jeho činnosti je spíše obecný, chybí v něm činnosti ze sociální oblasti. Ty jsou popsány v následující podkapitole.

1. 4. Povinnosti obce v sociální oblasti pro dospělé dle zákonů

Z pohledu autorky práce je v rámci sociální práce důležité nezapomenout na jeden z hlavních principů, který je často zmiňován v definicích sociální práce. Tímto principem je solidarita.

Jak píše Tomeš: „*pocity sounáležitosti a potřeba společné ochrany a vzájemné pomoci se vyskytují ve všech civilizacích odnepaměti*“ (Tomeš, 2018, s. 23).

Stejný autor dále uvádí, že veřejná solidarita, která je povinně organizovaná, nese název sociální stát (Tomeš, 2018, s. 33).

Právě sociální stát vnesl v průběhu času prvky ochrany obyvatel v rámci přenesené působnosti na jednotlivé obce. Obce tak získaly vůči svým obyvatelům povinnosti v rámci sociální oblasti.

Tomeš uvádí, že „*povinná veřejná sociální solidarita je povinnost státu zajišťovat pro své občany jejich přirozená a nezanedbatelná práva*“. Ta vychází z důrazu na důstojný lidský život (Tomeš, 2018, s. 43).

Dle § 35 odst. 2 zákona o obcích: „*obec v samostatné působnosti ve svém územním obvodu dále pečuje v souladu s místními předpoklady a s místními zvyklostmi o vytváření podmínek pro rozvoj sociální péče a pro uspokojování potřeb svých občanů*“.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách pak udává nejen povinnosti obce, ale rovněž například kraje či ministerstva v oblasti zajišťování sociálních služeb. V § 94 tohoto zákona jsou uvedeny činnosti obce. Mezi nejdůležitější patří zjišťování potřeb sociálních služeb pro občany, zajištění informování o možnostech a způsobu poskytování sociálních

služeb a dále především spolupráce, a to s jinými obcemi, krajem a poskytovateli při zprostředkování služby, při přípravě a realizaci střednědobého plánu rozvoje služeb a nakonec při síťování služeb na daném území.

Stejný zákon pak v § 92 upravuje činnosti obecního úřadu obce s rozšířenou působností. K těmto činnostem patří: zajišťování služeb či jiné formy pomoci osobě, které není poskytována sociální služba a kterou by neposkytnutí okamžité pomoci ohrozilo; poskytnutí odborného sociálního poradenství; koordinování poskytování sociálních služeb ve správním obvodu a realizování sociální práce k řešení nepříznivých životních situací klientů ve spolupráci s dalšími institucemi.

V § 93a se navíc uvádí, že sociální pracovníci OÚ ORP a kraje jsou na základě souhlasu osoby v nepříznivé sociální situaci či osoby ohrožené sociálním vyloučením oprávněni v souvislosti s plněním úkolů dle § 92 písm. b) a d) a § 93 písm. c) vstupovat do obydlí osoby a vykonávat zde činnost sociální práce.

Zákonem č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi je následně upravena působnost obecního úřadu II. a III. typu pro výkon sociální práce v situacích, kdy se osoby nacházejí v hmotné nouzi, nebo jsou touto nouzí ohroženy.

Vyhláška č. 332/2013 Sb., o vzoru Standardizovaného záznamu sociálního pracovníka, podává náhled, co vše musí sociální pracovník zapisovat do záznamu po výkonu sociální práce s klientem.

Zákonem č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, je v § 3 odst. 2 řečeno: „*na úseku sociálního zabezpečení vykonávají působnost též obce*“. V § 10 je pak následně vysvětleno, že obec vydává rozhodnutí o ustanovení zvláštního příjemce dávky důchodového zabezpečení v jasně definovaných případech. Obec následně dohlíží nad výkonem tohoto zvláštního příjemce, jak tento plní povinnosti stanovené mu zákonem. V § 118 jsou pak uvedeny důvody, kdy obec ustanovení zvláštního příjemce důchodu zruší.

V tzv. novém občanském zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb.) je pojednáno o veřejném opatrovnictví. V § 471 odst. 2 se píše, že není-li možné jmenovat opatrovníkem osobu, kterou navrhl opatrovanec, příbuznou nebo jinak blízkou osobu, jmenuje osobu jinou nebo veřejného opatrovníka. Veřejný opatrovník, obec, se pak jmenuje dle bydliště opatrovance. Opatrovnictví rovněž přechází na obec ve chvíli, kdy opatrovník zemře či je odvolán.

Zákon č. 256/2001 Sb., o pohřbívání a změně některých zákonů, pak uvádí povinnost obce vypravit tzv. sociální pohřeb. Tento pohřeb musí obec sjednat, pokud do šestadevadesáti hodin od oznámení úmrtí nesjednala pohřeb žádná fyzická ani právnická osoba anebo v případě, kdy nebyla zjištěna totožnost mrtvého do jednoho týdne od úmrtí.

Povinnost zajistit pohřeb má pak ta obec, na jejímž území došlo k úmrtí (§ 5 odst. 1). V odstavci čtyři stejného paragrafu následně zjistíme, že obec si může zažádat o úhradu vynaložených nákladů vůči dědicům, případně vůči státu.

V praxi jsou povinnosti obce v sociální oblasti naplňovány různým způsobem. Některé obce se této úlohy umí zhostit lépe, jiné obce odsouvají tuto oblast co nejdál a řeší raději jiné problémy a potřeby, kterých není málo. V rámci této podkapitoly bylo snahou autorky poukázat, o jak širokou oblast jde. Je to oblast, která není upravena jen několika málo právními předpisy, ale která odkazuje na různé právní normy, ve kterých není vždy jednoduché se zorientovat. Není možné jednoduše odsoudit například nečinnost obce v sociální oblasti. Naopak je vhodné nabídnout alternativu třeba ve spolupráci s OÚ ORP a jeho sociálním odborem. Pro vytížené starosty, jakožto představitele menších obcí, může být spolupráce se sociálními pracovníky takového úřadu přínosem a ulehčením alespoň v jedné oblasti jejich práce. Neznamená to, že by se starosta povinností v sociální oblasti měl zbavit. Spíše je nastíněna možnost poradit se a při řešení sociálních problémů občanů obce spolupracovat se specialisty.

1. 5. Obyvatelé obce a jejich problémy

Jak již bylo uvedeno, obec je základní územní samosprávou, v jejímž čele je starosta. Jedná se o zastavěné území s různou mírou infrastruktury. Co však činí každou obec jedinečnou, je její obyvatelstvo. To může být různým způsobem rozloženo dle věkových kategorií, na druhou stranu může být i různě sdruženo v určitá společenství, zájmová sdružení či spolky. Obyvatelé obce jsou cílovými objekty, lépe řečeno přímo cílovými skupinami, sociální práce sociálního pracovníka OÚ ORP. Z tohoto důvodu je důležité je uvést v samotné podkapitole.

Koudelka (2006) uvádí, že „*obec musí být trvale obývána lidmi*“. Obyvatelé jsou totiž personálním znakem obce, což je její základní prvek. Občany obce jsou pak pouze ti obyvatelé, kteří disponují určitými subjektivními právy. Lze je označit za kvalifikovanou skupinu obyvatel vyčleněnou na základě právního řádu (Koudelka, 2006, s. 13).

Dle zákona o obcích (zákon č. 128/2000 Sb.), v § 16 a § 17, je definován občan obce. V těchto ustanoveních je uvedeno, že občanem obce je fyzická osoba, která je státním občanem České republiky a která je v obci hlášena k trvalému pobytu. Občan, který dosáhl plnoletosti, pak má následující práva: může volit či být volen do zastupitelstva obce, může

hlasovat v případě konání místního referenda, má právo se vyjádřit na zasedání zastupitelstva obce v souladu s jednacím řádem zastupitelstva, může se vyjádřit k návrhu rozpočtu obce jakožto i k závěrečnému účtu obce za předchozí kalendářní rok, má právo do rozpočtu obce a do závěrečného účtu obce nahlížet, může žádat o projednání určité záležitosti v samostatné působnosti obce, a to skrze radu nebo zastupitelstvo obce. Poslední uvedené právo občana je možnost podání návrhu, připomínky a podnětu orgánům obce. Ty jsou zavázány je vyřizovat bezodkladně. Všechna uvedená oprávnění má rovněž i osoba starší osmnácti let, která je cizím státním příslušníkem, ale v obci je hlášena k trvalému pobytu (v souladu s mezinárodní smlouvou). Osoba, která na území obce pouze vlastní nemovitost, nemůže v obci volit a rovněž být volena do zastupitelstva obce.

Obyvatelstvo venkova lze charakterizovat i pomocí následujících znaků. Ač se to nemusí zdát, je obyvatelstvo venkova mladší oproti obyvatelstvu měst, i když rozdíl je pouze nepatrný. Na druhou stranu mají obyvatelé venkova nižší stupeň formální vzdělanosti. Co se týče ekonomicky aktivních občanů, těch je v obcích méně než ve městech. Pracovní příležitosti jsou spíše koncentrovány ve městech, a proto musí většina obyvatel venkova za práci dojíždět. Rovněž nezaměstnanost je na venkově vyšší nežli ve městě. Důležitým prvkem obyvatel venkova je pak jejich identita, příslušnost k celku, sounáležitost. Problémy mohou vnášet nově přistěhované osoby vůči starousedlíkům. Ti sice mohou ještě stále převažovat a být v rámci obce více soudržní. Avšak nově přistěhovaní přináší do obce prvky individualismu, které stoupají právě s počtem nových obyvatel (Svobodová a kol., 2011, s. 23-25).

Další důležitou charakteristikou venkova je důvěra. Nejvyšší míru důvěry mají místní školy a sousedé. Rovněž obyvatelé venkova více důvěřují místním subjektům. U osoby starosty a místních spolků je důvěra dokonce nadprůměrná. Jen hodnocení církve lze označit za rozporuplné – buď jí občané důvěřují, nebo nikoliv (Jančák dle Svobodová a kol., 2011, s. 30).

Obyvatelé obce jakožto klienti sociálního pracovníka budou více popsáni v podkapitole 2.2. Dobrovolný klient. Vzhledem ke skutečnosti, že tato diplomová práce má své geografické ohraničení, budou v kapitole 4. Specifika na území ORP Rosice uvedeny jedinečnosti ve vazbě na obyvatele tohoto území.

2. TYP KLIENTŮ

Druhá kapitola se věnuje osobám, které potřebují pomoc ze strany sociálního pracovníka. Tyto osoby jsou v textu práce označovány jako klient, klienti. Ačkoliv se v dnešní době zcela přirozeně používá pojem uživatel, v této práci se nevyskytuje. Je to dáno tím, že sociální pracovník, jako úředník obce, málokdy naváže s osobou, které poskytuje v rámci své agendy pomoc, natolik blízký vztah, jako právě uživatel sociální služby, která je poskytována takzvaně na míru. Z tohoto důvodu jsou osoby, kterým je poskytována podpora a pomoc ze strany sociálního pracovníka obce, označovány pojmem klient.

Klient je již dle výše uvedeného pojmem zaběhnutým v sociální práci. Označuje se tak adresát sociální práce. Tento pojem však bývá kritizován za subjekto-objektový vztah ze strany pomáhajícího. Označení klient však lze rovněž užít jako synonymum pro příjemce pomoci (Malík Holasová, 2014, s. 13).

Jakýkoliv klient sociální práce má ve své podstatě problém. Málokterý pak vystupuje jako takzvaný ideální klient. Takový totiž dobře komunikuje, naslouchá radám sociálního pracovníka, je milý, vstřícný a rychle směřuje k předem stanovenému cíli (Klimentová, 2013, s. 9).

Praxe je však odlišná. Klienti sociální práce jsou různí. S některými se spolupracuje lépe, jiným se musí sociální pracovník více přizpůsobit například i v oblasti samotné komunikace. Některým klientům stačí pouze poradit, jiné je zapotřebí doprovázet při řešení jejich problému, být jim oporou, někdy je zapotřebí i něco vyřešit za ně. Část klientů hledá pomoc sama, avšak existují i klienti, kteří jsou z nějakých důvodů nuceni se na sociálního pracovníka obrátit. Dobrovolní a nedobrovolní klienti jsou popsáni v následujících podkapitolách. Rovněž je nastíněna cesta, v rámci které se dostávají nebo hledají sociálního pracovníka jako poskytovatele pomoci.

2. 1. Nedobrovolný klient

Nedobrovolný typ klienta si je většinou svých problémů vědom, avšak není tím, kdo je chce řešit. Zpravidla je nucen přijít za sociálním pracovníkem, a to na základě řízení jiné instituce (např. rozhodnutím soudu), nebo na naléhání svých blízkých. Takový klient může být

rozzlobený kvůli nucené spolupráci anebo může být naopak v rozpacích, jelikož neví, co se od něj očekává (Gabura, Pružinská, 1995, s. 80).

Takovými klienty bývají například rodiny, které mají problém v oblasti péče o dítě, klienti úřadu práce, případně výše zmíněné osoby donucené ke spolupráci (zpravidla soudem) např. osoby páchající trestnou činností. Je vůbec vhodné z etického hlediska s takovými klienty spolupracovat? Klimentová (2013) uvádí, že na základě právních norem mají sociální pracovníci z řad veřejné správy i kontrolní pravomoc, proto se těmto nedobrovolným klientům nelze vyhnout. Autorka však nastiňuje, jak pracovat s takovým typem klienta. Sociální pracovník by měl zvolit otevřenou komunikaci a respektovat skutečnost nedobrovolného kontaktu. Měl by však klienta informovat o své nezávislosti vůči ostatním a ujistit klienta o důvěrnosti jím sdělených informací. Na druhou stranu nesmí opomenout upozornit na svou zákonnou ohlašovací povinnost. Na klienta se nedoporučuje naléhat, nutit jej k něčemu, co není jeho přímou povinností, manipulovat s ním, či jej vydírat. Doporučuje se naopak o něj a o jeho problémy projevit zájem, strukturovat rozhovor, snažit se být konstruktivní a nezvyšovat napětí příliš dlouhým mlčením (Klimentová, 2013, s. 16).

Pakliže vezmeme v potaz zaměření tématu této diplomové práce, je vhodné uvést, že nedobrovolný typ klientů se bude obracet na sociálního pracovníka, sice nerad, přímou cestou. Těžko povedou jeho kroky nejprve směrem ke starostovi obce, v níž žije. Spíše se vydá přímo k sociálnímu pracovníkovi. Starosta obce tak o tomto svém obyvateli obce nemusí vědět, nemusí znát jeho sociální pozadí a jeho problémy. Výjimku může snad tvořit situace, kdy se určitá instituce obrátí na obec, za účelem podání zprávy o dané osobě. Z tohoto podání však nemusí vyplývat, za jakým účelem je vyžadováno. Pokud se však jedná o osobu s problémovým chováním, je takový člověk osobou v obci všeobecně známou, o které ví nejen starosta, ale rovněž i většina obyvatel obce.

2. 2. Dobrovolný klient

Dobrovolného klienta lze označit za osobu, která sama ví, že má problém a chce jej řešit. Proto hledá radu či pomoc ze strany druhých lidí, je vnitřně motivována změnit svou aktuálně nepříznivou sociální situaci. Těžko by šlo obecně definovat osobu dobrovolného klienta. Pro potřeby této diplomové práce budou uvedeni dobrovolní klienti z řad cílových skupin, se kterými se sociální pracovník OÚ ORP setkává nejčastěji. Sociální pracovník obce se však

může setkat s osobami z různých cílových skupin, proto nebude následující výčet zcela taxativní.

Senior, jako klient sociální práce, je nejčastější typ dobrovolného klienta, proto je mu věnováno nejvíce pozornosti.

Vzhledem ke skutečnosti, že obyvatelstvo naší země stárne, zvyšuje se počet klientů staršího a seniorského věku. Starší osoby je možné rozdělit dle věku na osoby vyššího věku, takzvané rané stáří, jedná se o osoby starší šedesáti let až do věku sedmdesáti čtyř let. Následuje opravdové staří, označováno též jako senium. To je dáno rozmezím sedmdesáti pěti až osmdesáti devíti let. Lidé starší devadesáti let jsou označováni jako dlouhověci (Světová zdravotnická organizace dle Haškovcová, 2002, s. 10).

Osoby staršího věku lze popsat obecně známými znaky. Tyto osoby ztrácejí postupně svou fyzickou zdatnost a sílu, jsou na nich na první pohled patrné projevy stáří. Dále se těmto osobám postupně zhoršuje paměť. Většinou touží spíše po klidu a pohodlí svého domova. Mohou trpět více nemocemi současně, případně je dříve spíše banální onemocnění zasáhne v pozdějším věku mnohem více než v mladším věku. Sociální pracovník na OÚ ORP může poskytnout těmto osobám poradenství, zprostředkovat jim pomoc či přímo sociální službu, anebo může být a působit jako podpora či povzbuzení.

Nejvíce ohrožen je pak takzvaný rizikový senior. Jedná se o osobu staršího věku, která se již není schopna dostatečně přizpůsobit změnám, se kterými se setkává. Mezi tyto osoby jsou řazeny: osoby starší osmdesáti let; osoby osamělé a sociálně izolované; osoby, které žijí v pobytových zařízeních; starší osoby se zdravotním postižením a starší osoby, které mají nízké sociální zabezpečení (Jedlička dle Klimentová, 2013, s. 50).

Senioři obecně mívají větší důvěru v osoby, které znají a ke kterým mají blízko. Pakliže potřebují pomoc a podporu, nejprve se zpravidla obrátí na své příbuzné. V případě, kdy příbuzní nejsou k dispozici, hledají pomoc a radu ve svém přirozeném prostředí, kterým je právě obec, potažmo starosta obce. Je možné, že pokud senior potřebuje odbornou pomoc sociálního pracovníka, vede cesta k jeho návštěvě přes několik předchozích kontaktů, které jej až naposledy navedly právě na osobu sociálního pracovníka OÚ ORP. Někdy však ani zde cesta seniora nekončí, ať už jde o administrativní úkon na jiné instituci veřejné správy či zajištění potřebné sociální služby. V posledně jmenovaném případě má senior výhodu, pakliže je sama obec zřizovatelem takové sociální služby, kterou potřebuje. Cesta k vyhledání pomoci je pak podstatně rychlejší a kratší.

V případě, kdy seniorovi pomáhají osoby blízké, lze označit za cílovou skupinu sociální práce takzvané osoby pečující. Přímá pomoc pak není adresovaná seniorům, nýbrž

osobám, které o ně pečují. Osoby pečující vyřizují veškeré nezbytné úkony spolu se seniorem nebo za něj. Sociální pracovníci rosického úřadu na základě své praxe uvádějí, že osoby pečující si jsou schopny ve většině případů poradit samy při zajištění nezbytných administrativních úkonů i při vyhledání vhodné sociální služby. Pouze někteří potřebují s výše uvedenými úkony pomoci. Většinou stačí pouze podpora, provázení a vyhledání příslušných informací či podání přehledů o dostupných sociálních službách. Samotné kroky k realizaci a zajištění potřebné péče pak již zvládají pečující osoby samy.

Sociální pracovník obce se dostává do kontaktu i s osobami se zdravotním znevýhodněním či přímo postižením. Autorky Koláčková a Kodymová (2010) uvádějí, že na území České republiky existuje mnoho klasifikačních přístupů ohledně těchto osob a ačkoliv je množství různorodých klasifikací kritizováno, je jejich existence oprávněná, jelikož není v našem státě ucelený program podpory pro tuto cílovou skupinu. Je zřízeno několik systémů podpory a každá bere v potaz různé stránky projevů a důsledků zdravotního postižení (dle Matoušek, Koláčková, Kodymová (eds.), 2010, s. 89-90).

Světová zdravotnická organizace se pokusila o definici zdravotního postižení prostřednictvím vymezení tří základních pojmů. Prvním pojmem je porucha (impairment), kterou lze chápat jako funkční či orgánovou ztrátu nebo abnormalitu těla. V českém prostředí se spíše využívá synonymní pojem postižení. To lze dělit na fyzické, smyslové, mentální, duševní a kombinované. Dalším pojmem je změna schopností (disability). Jedná se o „omezení či ztrátu schopnosti člověka vykonávat určité aktivity způsobem nebo v rozsahu, který lze považovat u lidských bytostí srovnatelného věku za obvyklé, normální“. Tato změna schopností může být krátkodobého i trvalého charakteru. Třetím základním pojmem je pak handicap, který je určen jako sociální dopad postižení. Jedná se o nevýhodu, překážku či bariéru, která ztěžuje výkon žádoucí životní úlohy. Člověka nehandicapuje postižení, ale jeho sociální okolí (dle Klimentová, 2013, s. 27-28).

Sociální pracovník obce bývá oslovován jednak přímo samotnými osobami se zdravotním postižením, případně jejich blízkými či pečujícími osobami. Zcela výjimečně je sociální pracovník kontaktován ze strany starosty obce. Stává se to většinou v případě, že osoba se zdravotním postižením je rovněž osoba omezená ve svéprávnosti. Zpravidla je pak sociální pracovník osloven za účelem vyhledání a zprostředkování další návazné pomoci ve smyslu zajištění potřebné a adekvátní sociální služby či kompenzačních pomůcek. Po zajištění požadovaného většinou spolupráce s touto cílovou skupinou končí.

Další osoby, které mají zájem řešit svou životní situaci a lze je označit za dobrovolné klienty, jsou osoby ohrožené sociálním vyloučením a osoby s nejistým či neadekvátním

bydlením. Důvod, proč jsou tyto dvě cílové skupiny zmíněny v textu dohromady, je ten, že se zpravidla jedná spíše o nedobrovolný typ klientů sociální práce. Avšak existují i motivovaní klienti tohoto typu. Navíc obě tyto cílové skupiny spojuje obdobná cesta k sociálnímu pracovníkovi. Jako každý klient, mohou si i tito najít sociálního pracovníka sami a sami se na něj obrátit o pomoc. V praxi mohou být sociální pracovníci na tyto osoby upozorněni z řad sousedů, obyvatel či starostů obcí. Starostové obcí pak nejčastěji řeší osoby bez přístřeší, respektive požadují řešení této situace po sociálním pracovníkovi OÚ ORP.

3. SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK

Sociální pracovník na OÚ ORP může být mezi prvními, na koho se lidé v rámci daného území mohou obrátit o pomoc a spolupráci. O tuto spolupráci může požádat rovněž i starosta obce územně spadající do dané rozšířené působnosti. Dodnes však nebývá sociální pracovník využíván ze strany těchto osob v takové míře, jak by mohl být. To může být způsobeno i neznalostí rozsahu práce sociálního pracovníka. Rovněž se nabízí otázka důvěry v tuto profesi. Někdo si své problémy raději vyřeší sám vlastními silami. Jiný může být natolik hrdý, že si o pomoc raději neřekne. Starosta obce si naopak může říci, že sám vyřeší některé věci rychleji a efektivněji. Někdy tomu tak i může být, což by odsouhlasili mnozí sociální pracovníci či pracovníce různých městských úřadů. Ačkoliv je pro ně vždy práce s klienty nejdůležitější, jsou svázáni byrokratickým postavením v pozici úředníka obce.

V této kapitole je popsána osoba sociálního pracovníka z hlediska vzdělání, osobních kompetencí, schopností i dovedností, které jsou nezbytnou součástí pro výkon sociální práce. Rovněž je přiblížena etika sociálního pracovníka. Vzhledem k tématu práce se jeví důležitá osoba sociálního pracovníka na obci s rozšířenou působností, proto je jí věnována pozornost v samostatné podkapitole. Závěrem je zmíněna i sociální práce ve venkovském prostředí.

Pro uvedení do kapitoly o sociálním pracovníkovi je vybrána citace známého českého autora Libora Musila, který v časopise Sociální práce/Sociální práce sám hezkým způsobem představuje sociálního pracovníka: „*Málokdo tuší, že by sociální pracovníci mohli v souladu s tradicemi svého oboru společnosti nabídnout něco, čemu ostatní – psychologové, právníci, ošetřovatelky, organizátoři volného času, ochránci lidských práv, atd. – většinou nevěnují pozornost, protože to nepovažují za náplň své práce*“ (Musil, 2008, s. 60).

Na výše uvedených slovech je jen nepatrně, avšak zcela výmluvně naznačeno, co je náplní sociální práce. To, čemu není věnována pozornost, to, co je jen těžko uchopitelné, někdy možná i skryté. Nebo naopak zjevné, avšak jeden specialista za druhým se tomu odmítají věnovat, protože to nepatří do jejich popisu práce.

Na úvod lze zmínit ještě definici sociální práce. Mezinárodní federace sociálních pracovníků, známá pod zkratkou IFSW, uvádí, že díky sociální práci je podporována sociální změna, rozvoj a zplnomocňování lidí. IFSW vyjmenovává rovněž i důležité principy sociální práce, ze kterých můžeme jmenovat sociální spravedlnost, společenskou zodpovědnost či respekt k rozmanitosti. V definici je rovněž uvedeno, že sociální práce se snaží o podporu

v těžkých životních situacích jednotlivců a jejich okolí a to takovým způsobem, aby se zvýšila jejich životní pohoda (IFSW, Global Definition of the Social Work Profession [online]).

3. 1. Kdo je sociální pracovník

O tom, kdo je sociální pracovník, píše Vrtišková (2009), když uvádí, že jde o „*odborně vzdělaného profesionála*“, který při své práci vykonává několik rolí, ty se mohou prolínat či doplňovat. Role se pak liší dle pracovní náplně daného sociálního pracovníka či charakteru zařízení, ve kterém pracuje (Vrtišková, 2009, s. 47).

Další nezbytnou výbavou jsou pro sociálního pracovníka předpoklady, které popisuje například Vlček (2008, s. 23). Ten vyzdvihuje „*schopnost umět vnímat sociální problémy, rozumět jim, mít schopnost je analyzovat a ve spolupráci s klientem i produktivně řešit*“.

Sociální pracovník potřebuje k výkonu své funkce mimo jiné i spoustu dovedností. O těchto dovednostech píše Gulová (2011) ve své publikaci. Uvádí, že sociální pracovník se často dostává do kontaktu s osobami sociálně vyloučenými, které nejsou motivovány změnit svou náročnou situaci. Složitost životních situací a problémy těchto osob mohou být až neuvěřitelné. Proto je důležité, aby odborník, který s nimi má spolupracovat, ovládal velkou škálu dovedností a měl předpoklady pro práci s klientem. Mezi důležité jsou uvedeny empatie a profesionalita, která je získávána dlouholetou praxí. Obě dovednosti vedou k osamostatnění klienta. Důležité je rovněž vzdělání, avšak ne ve smyslu teoretických poznatků, jakožto spíše v úrovni tvořivosti a kultivace. Odborná příprava musí být tím více kvalitní, čím více jsou problémy komplikovanější. Dále je nutná důvěryhodnost sociálního pracovníka, jeho schopnost aktivního naslouchání a hluboké empatie, aby klient cítil zaujetí případem. K dalším potřebným vlastnostem patří například cílevědomost, samostatnost, vysoká motivace, odolnost k neúspěchu, schopnost nést riziko, zájem o informace, odmítání rychlých závěrů, potřeba komunikace se spolupracovníky, schopnost projevit nedůvěru vůči autoritám, zájem o další odbornost, aj. (Gulová, 2011, s. 35-36).

Žádoucí kompetence sociálního pracovníka formuluje americká Rada pro vzdělání v sociální práci ve čtrnácti bodech: uplatňování kritického myšlení a teorií do praxe; práce v souladu etických principů sociální práce; profesionální využití vlastní osobnosti; dále musí sociální pracovník chápat různé formy a způsoby utlačování, ovládat strategie k naplňování sociální a ekonomické spravedlnosti; znát historii sociální práce, ale rovněž se orientovat

v aktuálních tématech; uplatnit nabyté znalosti s cílovými skupinami; uplatnit znalosti na různorodé problémy při výkonu profese; být schopen analýzy činitelů, které ovlivňují vývoj člověka a to z úrovně biologické, psychologické i sociální, rozumět interakci člověka a prostředí; být schopen vnímat vliv aktuální sociální politiky na klienty, sociální pracovníky i organizace, které poskytují sociální služby; mít schopnost vytvořit výzkumnou studii, analyzovat výsledky této studie a sdělit je dalším lidem; mít schopnost zhodnotit svou vlastní činnost jako i činnost dalších subjektů; přizpůsobit a dokázat komunikovat s různými typy klientů, kolegy a s veřejností; poskytnout supervizi a konzultaci ve své specializaci; zvládnout práci v rámci struktury organizace a v systému poskytování sociálních služeb, dokázat prosadit potřebné organizační změny (Zastrow dle Matouška, 2008, s. 15).

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, uvádí v § 110 odst. 4 odbornou způsobilost k výkonu povolání sociálního pracovníka:

„a) vyšší odborné vzdělání získané absolvováním vzdělávacího programu akreditovaného podle zvláštního právního předpisu v oborech vzdělání zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku, sociální pedagogiku, sociální a humanitární práci, sociální práci, sociálně právní činnost, charitní a sociální činnost,

b) vysokoškolské vzdělání získané studiem v bakalářském, magisterském nebo doktorském studijním programu zaměřeném na sociální práci, sociální politiku, sociální pedagogiku, sociální péči, sociální patologii, právo nebo speciální pedagogiku, akreditovaném podle zvláštního právního předpisu.“

Pro výkon profese sociálního pracovníka jsou důležité nejen jeho získané dovednosti či kompetence. Neméně důležité jsou i osobnostní předpoklady, které jsou nastíněny na základě práce Vrtiškové (2009, s. 109-112).

Základním předpokladem je splnění odborného vzdělání dle zákona o sociálních službách, které je uvedeno výše v textu. Kromě toho, však musí sociální pracovník splnit i průběžné vzdělávání, které je zmíněno ve výše uvedeném zákoně a rovněž například i v Etickém kodexu sociálního pracovníka.

Další prvek, který je nutný pro navázání vztahu s klienty či pro získání důvěry klienta, je umění komunikace. Sociální pracovník by měl být schopen přizpůsobit komunikaci jednotlivým klientům tak, aby došlo k vzájemnému porozumění. Komunikaci však potřebuje také při styku s dalšími institucemi a organizacemi. Komunikační dovednosti získává pracovník nejen vzděláním, ale především tréninkem a praxí.

Vrtišková dále mluví i o nutnosti citové vyrovnanosti. Při citové nestabilitě by se totiž jednotlivé případy mohly pracovníka osobně dotýkat, což by zasahovalo nejen jeho pracovní, ale rovněž i osobní život. Z toho důvodu je důležité, aby sociální pracovník byl zralou osobností, která sice není lhostejná, ale ani přecitlivělá k situacím, se kterými se dostane při svém výkonu práce do styku.

Další nezbytnou složkou je pak empatie sociálního pracovníka. Právě schopnost vcítění je klíčová pro pochopení situace klienta i jeho dalších kroků či toho, co jej jakým způsobem ovlivňuje.

Poslední složkou osobnosti, kterou Vrtišková popisuje je pak optimismus pracovníka. Tento optimismus je vázán spíše na naději než na povrchnost, která by budila nedůvěru. Naděje a víra totiž pomáhá pracovníkovi v situacích, kdy práce samotná tolik až tak pozitivní výsledky nepřináší (Vrtišková, 2009, s. 109-112).

Payne se rovněž snaží o pozitivní obraz sociálních pracovníků a jejich pochvalu, když říká, že kroky sociálních pracovníků při řešení problému jsou uznány ve chvíli, kdy celou situaci řeší s dalšími členy multidisciplinárního týmu. Tento tým pak následně shledá, že kroky, které sociální pracovník podnikl, byly úspěšné (dle Matulayová, Musil, 2013, s. 58).

Pro srovnání stojí za povšimnutí sledovat osobu sociálního pracovníka například ve Spojených státech amerických (dále jen zkratka USA). I zde je nutné splnit určitou míru vzdělání od bakalářského, přes magisterský či až k doktorandskému typu studia. Následně je však důležitá míra profesní praxe. V USA se rozlišují různé úrovně: dobrovolník-neprofesionální osoba, odborník základní úrovně, specializovaný odborník, nezávislý odborník a pokročilý profesionál. Profesní postup je pak dán získanou úrovní vzdělání, dobou praxe, získanou certifikací, testováním a dalším doporučením (Morales, Sheafor, Scott, 2010, s. 76, s. 84-91).

Na území České republiky nám podobné rozlišení sociálních pracovníků chybí. Zaměstnavatelé si vybírají dle doložených životopisů a po následných osobních pohovorech, ze kterých je patrná rozdílná zkušenost případných uchazečů o pozici sociálního pracovníka.

Cílem sociálního pracovníka a sociální práce samé je podpora sociálního fungování klienta. Tento pojem osvětlila Barlettová (2001). Autorka tvrdí, že sociální fungování je interakce probíhající mezi požadavky prostředí a lidmi. Jelikož lidé mají své úkoly životní i sociální, cítí se být pod tlakem (dle Navrátil, 2001, s. 12).

O sociálním fungování pojednává i Matoušek (2016), když uvádí, že se jedná o schopnost klienta vzít v úvahu samotné nároky prostředí a rovněž schopnost odpovídat,

reagovat na tyto nároky prostředí. Důvodem kontaktování sociálního pracovníka je klientův problém v sociálním fungování. Společně se pak mohou pokusit řešit problém v rámci sociálního fungování (Matoušek, 2016, s. 196).

Vymezení sociálního fungování nalezneme také u Carltona. Ten sociální fungování popisuje jako: „*schopnost lidí provádět úkoly denního života a angažovat se ve vztazích k jiným lidem způsobem, který je uspokojivý jak pro ně samotné, tak pro druhé a odpovídá potřebám organizované komunity*“ (Carlton dle Novosád, Girgleová, 2013, s. 61).

Navrátil však upozorňuje, že pakliže cílem sociální práce je podpora klientů v sociálním fungování, musí si samotný sociální pracovník vyjasnit dva aspekty tohoto pojmu. Nejprve si musí definovat, jaké faktory sociálního fungování považuje za podstatné a poté se má seznámit se situačními faktory, jinak řečeno bariérami či předpoklady, které sehrály nebo nadále sehrávají v životě klienta přednostní úlohu (Navrátil dle Matoušek a kol., 2012, s. 186).

Schopností, dovedností, kompetencí a vlastností, kterými má sociální pracovník umět disponovat a plně je využívat je velké množství. Dá se říci, že sociální pracovník se musí snažit o svou neustálou edukaci a vývoj. Neměl by takzvaně „usnout na vavřínech“. Naopak musí sledovat aktuality a reagovat na ně. V konečném důsledku je však důležitá samotná osobnost sociálního pracovníka jako člověka, jeho vnitřní energie, kterou je schopen si pěstovat, pečovat o ni a rovněž se o ni podělit v rámci výkonu své práce s ostatními.

3. 2. Etika sociálního pracovníka a jeho hodnoty

V odborných publikacích se často vedle popisu osoby sociálního pracovníka vyskytuje i etika, či etické otázky profese sociální práce. Co to však etika je?

Jankovský definuje etiku jako „*filozofickou vědu o správném způsobu života, vycházející z racionálních přístupů a snažící se nalézt, popřípadě i zdůvodnit společné a obecné základy, na nichž morálka (předmět etiky) stojí*“ (Jankovský, 2018, s. 27).

Pro potřeby této práce nás pak zajímá „*profesní etika, která aplikuje obecná etická ustanovení, tzv. etický kodex, na konkrétní profesionální činnost*“ (Jankovský, 2018, s. 28).

O etice sociální práce pojednává i další autorka, která říká, že tato disciplína se vyvíjela dle samotného vývoje sociální práce. Upozorňuje rovněž na fakt, že sociální

pracovník má ztíženou možnost navázat s klientem vztah, když je zároveň povinen dodržovat normy a zákony (Gulová, 2011, s. 38).

Přímo o etice sociální práce pak píše Fischer (2010), když uvádí, že se etika stala obecnou disciplínou, která vyžaduje několik schopností: odstup od konkrétní pracovní situace, její důsledné vyhodnocení s ohledem na meze; odhlédnutí od konkrétního uvažování směrem k abstraktnímu za účelem vytvoření scénáře či předpokladu eticky přijatelného řešení profesní situace; „*analýzy předpokládaného scénáře nebo již uskutečněného řešení z pohledu všech eticky významných vlivů na hodnotu daného řešení a jeho dopad na zúčastněné*“ (dle Fischer, Milfait, 2010, s. 18).

Hodnoty sociálních pracovníků jsou sdíleny v tzv. etickém kodexu. Kodex je nutný, aby nedocházelo ke zneužití moci. Může být psaný i nepsaný. V České republice vydala etický kodex sociálních pracovníků Společnost sociálních pracovníků v roce 1995. Tento etický kodex je rozdělen do jednotlivých kapitol, které popisují etické zásady sociálních pracovníků a pravidla etického chování sociálního pracovníka - ve vztahu ke klientovi, ke svým kolegům, ke svému povolání a odbornosti a ve vztahu ke společnosti (Matoušek, 2008, s. 41-42).

Jak uvádí Jankovský: „*profesní etický kodex působí jako regulátor chování pracovníka*“ (Jankovský, 2018, s. 181).

Kopřiva však upozorňuje i na to, že etické kodexy neříkají, jak má pomáhající pracovník postupovat, když se mu nedaří naplňovat některý z požadavků kodexu. Proto stejný autor dává doporučení k vytvoření nové zásady v etickém kodexu, kterou navrhnul v následujícím znění: „*pomáhající je připraven kdykoliv vnímat a akceptovat svou nedokonalost, slabost a zranitelnost, kterou pomáhání vyjevuje, a pomocí sebereflexe a supervize napomáhat vývoji k lepšímu stavu, než je ten současný*“ (Kopřiva, 2016, s. 91).

Sociální práci však chybí ucelený pohled na hodnoty, ze kterých by měli sociální pracovníci vycházet. Je to dáno rozdílnými hodnotami ve společnosti, rozdílnými osobními hodnotami každého jednotlivce, širokou škálou sociální práce, kdy je nutné využití rozdílných přístupů a metod práce s různými cílovými skupinami, rozdílnými hodnotami samotné organizace jako poskytovatele sociální práce - odlišné hodnoty neziskové organizace oproti sociální práci vykonávané státní samosprávou. Avšak na základě volání po vymezení hodnot sociální práce byly některé z nich formulovány a rovněž i krátce charakterizovány. Toto vymezení proběhlo na základě rozboru cílů sociální práce, jejího poslání a vymezení pojmu sociálního fungování. Mezi tyto hodnoty patří: lidství (jeho důstojnost a jedinečnost), úcta, svoboda, sociální spravedlnost, komplexnost a profesionalita (Elichová, 2017, s. 38-40).

3. 3. Sociální pracovník na OÚ ORP

Sociální pracovník na obecním úřadě obce s rozšířenou působností je stěžejním objektem této diplomové práce. Z toho důvodu je mu věnována pozornost v samostatné podkapitole.

Ministerstvo práce a sociálních věcí vydalo v roce 2018 Doporučený postup č. 1/2018, kterým upravuje realizaci činnosti sociální práce na dvou typech úřadů: na pověřeném obecním úřadě a obecním úřadě obce s rozšířenou působností, tedy na obci III. typu, která bývá označována zkratkou OÚ ORP (MPSV, Působnost MPSV, Sociální práce a sociální služby, Sociální práce a vzdělávání, Metodická činnost [online]).

Sociální pracovníci mají dle tohoto materiálu povinnost v souvislosti s výkonem sociální práce vést Standardizovaný záznam sociálního pracovníka, který je součástí takzvaného Jednotného informačního systému práce a sociálních věcí. Jedná se o program, ve kterém pracují jednak zaměstnanci Úřadu práce České republiky a také právě sociální pracovníci obcí. Rovněž je zde poukazováno na to, aby sociální pracovník prováděl svou činnost především v přirozeném prostředí klientů. Toto je možné potvrdit na základě praxe a zkušeností samotných sociálních pracovníků a pracovníc. Práce v terénu je pro tyto pracovníky na OÚ ORP stěžejní. Často však v praxi naráží na to, že jakákoliv činnost musí být vykázána písemně a dále i elektronickou formou - takzvaným standardizovaným záznamem. Byrokratické zpracování terénní činnosti však zabere čas, který by jinak mohl být využit právě pro přímou práci s klienty. Pokud navíc někdo pracuje na obci, kde je jeden, maximálně dva sociální pracovníci, nelze provádět výkon terénní práce v úředních dnech, kdy musí zajistit příslušnou agendu přímo na úřadě samotném.

Metodický materiál dále popisuje pracovní náplň sociálního pracovníka na úřadě, respektive podává výčet doporučené činnosti. Tato činnost má obsahovat: depistáž, sociální šetření, mapování individuálních potřeb a individuální plánování klienta, řešení nepříznivé sociální situace klienta, poskytování základního a odborného sociálního poradenství, vedení spisové dokumentace, dodržování ustanovení zákona v oblasti nakládání s osobními údaji klientů, zachování mlčenlivosti, dodržování etických principů, informování a propagace o nabídce v agendě sociální práce a zajištění sociálních služeb, aj.

V metodickém materiálu je dále podán doporučený postup při výkonu sociální práce na obecním úřadě (tj. na obecním úřadě obce s rozšířenou působností, dále používána jen zkratka OÚ ORP). V postupu je zmíněno, co vše má sociální pracovník například konat při prvním kontaktu s klientem, jak má posoudit nepříznivou sociální situaci klienta, jak plánovat

spolupráci s klientem, atd.

Mezi základní činnosti, které jsou důležité vzhledem k tématu práce, jsou 1) základní sociální poradenství; 2) terénní práce a 3) síťování a komunitní plánování.

Nutnost vytvořit systém v rámci sociálního poradenství s ohledem na velký počet obcí je popsán v publikaci *Obce, města, regiony a sociální služby*. Ta byla vydána v roce 1997 a již v té době apeluje na vytvoření právní normy, která by úřadům při obcích a městech dala za povinnost poskytnout každému člověku v obtížné sociální situaci informace o jeho nárocích a případných možnostech řešení. Je tedy nutné vytvořit na každém obecním úřadě pozici pracovníka se speciální sociální průpravou. Nemluví se přímo o sociálním pracovníkovi, jelikož je jasné, že na malých obcích má zaměstnanec úřadu více agend (Baumruková, 1997, s. 211).

Původní vize se odrazila do aktuálního Zákona o sociálních službách. V něm je uvedeno, že na bezplatné základní sociální poradenství má nárok každý člověk. § 37 stejného zákona pak říká, že *„základní sociální poradenství poskytuje osobám potřebné informace přispívající k řešení jejich nepříznivé sociální situace“*. Toto poradenství jsou povinni poskytovatelé sociálních služeb vždy poskytnout, jelikož se jedná o základní činnost při poskytování všech druhů služeb.

O základním sociálním poradenství píše Matoušek (2008), když uvádí, že *„poskytuje informace o nárocích, službách a možnostech, které mohou vyřešit nebo zmírnit obtížnou situaci člověka“*. Cílem poradenství je poskytnout informace v co nejbližším prostředí člověka. Součástí poradenství je rovněž zprostředkování další nezbytné odborné pomoci. Toto poradenství by mělo být dostupné i pro obyvatele malých obcí nejlépe ze strany sociálního pracovníka obecního úřadu (Matoušek, 2008, s. 84).

Základní sociální poradenství může být a bývá vnímáno jako nedostatečné. Z praxe sociálních pracovníků rosického úřadu vyplývá, že část klientů a někteří starostové obcí bývají občas nespokojeni s možnostmi, jak jim mohou sociální pracovníci pomoci či poradit. Očekávají od pracovníků ORP absolutní znalost problematiky a věří, že jsou odborníky i na zcela specifické výše sociální práce. Sociální pracovníci se však snaží v případech, kdy nestačí základní poradenství k řešení daného problému, navázat klienta na odbornou pomoc, specializovanou organizaci, která pracuje intenzivněji s určitými cílovými skupinami. Je však patrné, že sociální práce na OÚ ORP je spíše obecného charakteru, což může být vnímáno jako limitující a nedostatečné.

Sociální práce v terénu, jako druhá základní činnost sociálního pracovníka na obci, je činností kvalifikovanou. Je založena na důvěře a dobré spolupráci mezi sociálním

pracovníkem a klientem. Terénní práce je poskytována u klientů, v jejich přirozeném prostředí. Důležité je především hledání a nakontaktování nových klientů (Gulová, 2011, s. 58).

Terénní práce umožňuje navázání kontaktu s osobami, které sice pomoc potřebují, ale z různých důvodů ji nevyhledávají nebo ani vyhledat nechtějí. Na druhou stranu však terénní práce potřebuje aktivní zapojení samotných klientů a využití všech jejich zdrojů, včetně rodiny či přátel. Jedná se o práci, při které musí být sociální pracovník profesionální a musí dbát na své etické jednání (Nedělníková a kol., 2007, s. 13-14).

Při plnění cílů terénní sociální práce se může využít takzvaná sociální síť. Ta je tvořena různými lidmi, organizacemi a subjekty. Tvorba takové sociální sítě, síťování, je důležitá pro vytvoření a následné udržení spolupráce organizací, které jsou v kontaktu s uživateli terénní sociální služby. Výhodou síťování je především rychlost, flexibilita, sdílení zdrojů jednotlivých subjektů, zrod nových myšlenek v síti, aj. (Kirst-Ashman, Hull, Johnson dle Nedělníková a kol., 2007, s. 47).

Sociální síť je tvořena několika kroky: zmapováním aktuálně poskytovaných služeb na daném území, kontaktování a navázání spolupráce s organizacemi a institucemi, vytvoření databáze z těchto objektů, aktivní spolupráce a průběžná aktualizace údajů v databázi (Nedělníková a kol., 2007, s. 47).

Uvedené kroky síťování jsou podobné komunitnímu plánování sociálních služeb. Cílem tohoto plánování je zajištění dostupnosti sociálních služeb. Rovněž se zjišťuje stav poskytovaných služeb na určitém území. Dále se však navíc zjišťují potřeby obyvatel, které nejsou naplněny. Na základě těchto dvou vstupních informací vzniká komunitní plán. Ten je navíc ovlivněn finančními možnostmi obce a označením prioritních potřeb (MPSV, Působnost MPSV, Sociální práce a sociální služby, Financování sociálních služeb, Plánování sociálních služeb, Průvodce procesem komunitního plánování sociálních služeb, Co je komunitní plánování sociálních služeb a kdo jsou jeho hlavní aktéři [online]).

Sociální pracovník, ať už na obci či u poskytovatele sociálních služeb, by nikdy neměl při výkonu své práce opomenout tzv. přirozený svět klienta, který popisuje Matoušek (2010). Klientův přirozený svět má význam dle jeho zájmů a potřeb. Emoční stav může tento svět zbarvit do černa či do růžova. V krizových situacích se pak jeho svět může i hroutit a je tudíž nucen jej rekonstruovat (Matoušek a kol., 2010, s. 17).

Jak sám Matoušek dále pokračuje, kvalitní sociální službu si již dnes nemůžeme představit bez hodnocení klientových potřeb a celé jeho situace. Při hodnocení se většinou

popisuje či definuje: „*osobnostní vývoj klienta, obecná charakteristika, stupeň postižení, aktuální potřeby a dostupné zdroje jejich naplnění, tzv. problémový systém, žádoucí dovednosti klienta a jeho silné stránky*“ (Matoušek a kol., 2010, s. 18-19).

O sociálním pracovníkovi v byrokratické organizaci, kterou úřad bezesporu je, píše Horák. Tento autor poukazuje na skutečnost, „*že sociální pracovníci ve státních organizacích zastávají často konfliktní role*“. Důvodem je, že se snaží co nejvíce pomoci svým klientům na jedné straně, avšak na té druhé jsou pod tlakem organizace, ve které musí dodržovat jasně stanovené předpisy (Horák, 2008, s. 107).

Tito pracovníci jsou navíc vystaveni pracovním podmínkám, které můžeme popsat jako ztížené či nejednoznačné. Překážkami mohou být například: „*nedostatečné zdroje různého typu, rostoucí poptávka po nabízených službách, vágní až konfliktní cíle realizovaných služeb, obtížně měřitelný anebo zcela neměřitelný výkon řadových pracovníků a nedobrovolnost jejich klientů*“ (Lipsky dle Horák, 2008, s. 113).

V závěru svého pojednání shrnuje Horák povahu státních organizací, když říká, že nemohou naplňovat rysy zcela byrokratické organizace. Poukazuje rovněž na fakt, že aktivity sociálních pracovníků nelze kontrolovat. Klienti se nacházejí v různých životních situacích a je tedy zapotřebí reagovat spíše nerutinně. Volba prostředků pomoci klientovi je tak zcela na uvážení sociálního pracovníka (Horák, 2008, s. 116-117).

Ohledně pohledů na sociální pracovníky dnes nadále přetrvává zejména vize administrativního pracovníka, který nejčastěji zprostředkovává dávky. Toto potvrzuje například Elichová (2017, s. 32): „*naši dotazovaní to potvrdili, když převládající vykonávané činnosti a pracoviště sociálního pracovníka měli nejčastěji spojeny s administrativními úkony a úřady*“.

Výše uvedené však mohou napravit jen samotní sociální pracovníci svým přístupem. Existují různé typy sociálních pracovníků. Můžeme například mluvit o průvodci reálným světem. Při terapeutické práci pak pracovníka označíme spíše za průvodce vnitřním světem klienta. Sociální pracovník však může mít i roli trestající autority při negativních intervencích. Naopak může být přijat a chápán i pozitivně ve smyslu rodičovské role, kdy přímo pomáhá. V edukačních programech je pak sociálnímu pracovníkovi dána role vychovatele. Pakliže sociální pracovník přímo hájí zájmy či hodnotí kvalitu služby, je spíše obhájcem a ochráncem. V ústavním typu organizace je pak naopak vnímán jako dozorce (Matoušek, a kol., 2010, s. 24-25).

Je pak pouze na sociálních pracovnících, jejich profilaci a míry sebereflexe, s jakým typem postavy se ztotožní v rámci výkonu své práce. Měli by však myslet na to, že tu jsou pro

klienta a pro co nejúspěšnější vyřešení jeho problému či situace, ve které se nachází. A která pouze jemu, jako objektu sociální práce, dává právě ten daný a nepřenositelný význam.

Na závěr lze uvést silné stránky sociální práce vykonávané na obecním úřadě dle Janebové a Vrbického (2014). Ti uvádějí šest pozitiv sociální práce zajišťované obecním úřadem oproti sociální práci poskytované neziskovými organizacemi. První je větší možnost řešení materiálních a finančních problémů ve smyslu „krytých zad“ v rámci institucionalizované moci a navázané dobré spolupráce s úřady práce. Za druhé mohou být sociální pracovníci obce efektivnější při hledání adekvátního bydlení, pokud obec sama má v nabídce sociální byt, případně mohou být více účinní při jednání se soukromými ubytovateli. Třetím pozitivem je „větší pravomoc i vzhledem ke klientům samotným“. Toto lze využít v situaci, kdy sociální pracovník vystupuje jako dozorce, kontrolor, např. dohled nad splátkami. Za čtvrté je uvedena koordinační role - vhodný prostor pro case management. Sociální pracovník obce totiž zná dostupnost služeb v rámci komunitního plánování nebo může toto plánování ovlivnit na základě zkušeností práce s klienty. Další silnou stránkou je záruka poskytnutí pomoci v každé životní situaci oproti prostředí neziskové organizace, kde může být klient odmítnut. Sociální pracovník obce není specializovaný jako pracovník v neziskovém prostředí, je spíše univerzálním poskytovatelem pomoci. Nemělo by se tak stát, že by člověk propadl nastavenou sítí služeb – pomoc poskytne právě pracovník obce. Poslední pozitivní stránkou obce je „lepší infrastruktura“, tedy možnost využití a zapojení dalších zaměstnanců obce napříč odbory, odděleními, např. konzultace právníka (Sociální práce/Sociálna práca, Online články, O čem se mluví? [online]).

3. 4. Sociální práce na venkově

Správní obvod ORP Rosice, na který je vázána tato diplomová práce, je oblastí, která se nachází v příměstské oblasti. Některé menší obce, spadající do okrajových částí tohoto území, však vykazují prvky venkova. Z toho důvodu bude krátce zmíněna sociální práce na venkově, jako příbuzný, avšak v konečném důsledku naprosto jiný druh zaměření sociální práce.

Vymezení pojmu venkov je však složitější, než se může zdát. Obecně se jedná o území s menší hustotou osídlení, vyšší zaměstnaností obyvatel v oblasti zemědělství, s určitým charakterem zástavby a životním stylem (Český statistický úřad, 2008, [online]).

Na nutnost odlišení teoretické a praktické přípravy sociálních pracovníků pro výkon jejich profese ve městě a ve venkovských obcích upozorňuje Kodymová (2015). Sociální práce je v těchto obcích potřebná a vyplývá ze současného stavu výkonu práce úřady obcí a dále nedostatečným pokrytím sociálních služeb na tomto území (Kodymová, 2015, s. 27).

Podle dat Světové zdravotnické organizace žije více než polovina světové populace v městských oblastech. Předpokladem však je, že z původních padesáti procent poroste tento poměr do roku 2050 až na procent sedmdesát. V hustě obydlených oblastech je pak větší pravděpodobnost, že dochází ke značným socioekonomickým rozdílům, které mohou mít dopad na možnost přijetí kvalitních sociálních služeb. Venkovská sociální práce má oproti městské omezené množství zdrojů. V rámci venkova může vzniknout obava o zachování důvěrnosti, jelikož si zde jsou lidé blízko a znají se, znají tedy rovněž osobu sociálního pracovníka (dle Social Work Degree Guide, [online]).

Jedna z klíčových rolí, kterou sociální pracovník obce zastává, je role specialisty na zdroje. A to ve smyslu jednak vyhledání nových zdrojů, jednak ve schopnosti maximálně využít dostupné zdroje místní lokality. Na sociálního pracovníka na venkově jsou kladeny navíc jiné požadavky. Ty nelze vymezit specifickými znalostmi a dovednostmi, ale spíše specifickým způsobem života a vztahů v těchto oblastech. Pakliže se sociální práce na obcích ukotví, bude to výhodou především pro obyvatele venkova, jakožto i pro samosprávu a státní správu v sociální oblasti (Kodymová, 2015, s. 28, 36).

4. SPECIFIKA NA ÚZEMÍ ORP ROSICE

Kapitola čtvrtá podává nejrůznější informace o území ORP Rosice a jeho okolí, a to v souladu s tématem diplomové práce. Bude tedy popsáno nejen geografické umístění pro obecný přehled, ale budou rovněž přiblížena specifika tohoto území mimo jiné i s vyloučenými lokalitami. Pokud není v následující kapitole odkázáno na relevantní zdroj či literaturu, jsou informace čerpány přímo od samotných sociálních pracovníků obce.

Správní obvod Rosice se nachází v kraji Jihomoravském, v západní části okresu Brno-venkov. Jedná se o krajní obvod sousedící přímo s krajem Vysočina. Přesné umístění naleznete v Příloze č. 1.

Na webových stránkách města nalezneme následující vysvětlení o svěřeni přenesené působnosti:

„Městský úřad Rosice vykonává působnost obecního úřadu v rámci území města Rosice, svěřenou mu zákonem č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů, ale také na základě zákona č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem a stanovení obcí s rozšířenou působností, ve znění pozdějších předpisů, působnost obecního úřadu obce s pověřeným obecním úřadem, je tedy obecním úřadem tzv. 2. stupně a současně je i tzv. obecním úřadem 3. stupně, protože vykonává také působnost obecního úřadu obce s rozšířenou působností“ (Rosice, Městský úřad, Základní informace [online]).

Do správního obvodu obecního úřadu obce s rozšířenou působností Rosice náleží území dvaceti čtyř obcí: Babice u Rosic, Domašov, Javůrek, Kratochvilka, Lesní Hluboké, Litostrov, Lukovany, Ostrovačice, Příbram na Moravě, Příbyslavice, Rosice, Rudka, Říčany, Říčky, Stanoviště, Tetčice, Újezd u Rosic, Veverské Knínice, Vysoké Popovice, Zakřany, Zálesná Zhoř, Zastávka, Zbraslav a Zbýšov. Z těchto obcí je jedna městysem a dvě městy. Všechny vyjmenované obce (mimo Rosic) jsou pak obcemi takzvaného prvního typu, tedy se základním rozsahem výkonu státní správy.

V rámci ORP Rosice žilo k datu 31. 12. 2019 celkem 26 284 obyvatel na území o rozloze 17 445 hektarů. Počet osob ve věku šedesát pět let a starší tvořil ke stejnému dni 5 080, což činí celkový podíl 19,3 % (Český statistický úřad, Úvod, Statistiky, Souhrnná data o České republice, Správní obvody obcí s rozšířenou působností (SO ORP), Výběr parametrů, Tabulka [online]).

Samotné město Rosice leží zhruba dvacet kilometrů západně od Brna, přičemž v Rosicích žije téměř jedna pětina veškerého obyvatelstva celého správního obvodu.

K personálnímu obsazení OÚ ORP lze uvést, že výkon sociální práce pro osoby dospělé je zajištěn třemi sociálními pracovníky v celkovém úvazku 2,4. Zbývající část úvazku (tedy 0,6 z celkového počtu 3,0) tvoří další agendy přiřazené odboru sociálnímu. V rámci výkonu sociální práce je zajišťována i agenda sociálního kurátora. Rozložení sociálních pracovníků na rosickém OÚ ORP: muž a žena ve středním věku a žena, která již dosáhla věku důchodového.

Rozdělení klientely neprobíhá formou přiřazení obcí k jednotlivému pracovníkovi, jelikož z některých obcí žádní klienti nejsou. Rozdělení pak probíhá ad hoc – dle výběru klienta, dle provedeného prvního kontaktu či dle vytíženosti jednotlivých pracovníků. Do terénních výjezdů se však ve většině případů vyjíždí ve dvojici. Klienti tedy znají i další sociální pracovníky a naopak, tyto pracovníci se orientují v situaci klienta. Terénní práci se sociální pracovníci věnují zpravidla dvakrát týdně.

Vzhledem k nízkému počtu pracovníků a skutečnosti, že všichni sdílí jednu kancelář, probíhá mezi nimi pravidelná intervize ve smyslu vzájemného udělování rad, poskytnutí náhledu či postřehů z terénu. Jeden pracovník vede rozhovor s klientem, zatímco ten druhý se může zaměřit na přirozené prostředí klienta.

Když se vrátíme zpět k úvodním číslům v této kapitole, je patrné, že skoro pětina obyvatel celého správního obvodu je starší šedesáti pěti let. S touto skutečností se pojí fakt, že se zvyšuje poptávka po službách sociální péče, která zajišťuje pomoc seniorům. Ve dvou obcích je zřízena pečovatelská služba. Jedna poskytuje své služby na území šesti obcí, ta druhá pak své služby poskytuje ve dvanácti obcích. Ve třech obcích se pak služby překrývají. Při celkovém počtu dvaceti čtyř obcí vychází, že na území patnácti obcí je zajištěna péče o potřebné občany formou pečovatelské služby, zatímco na území devíti obcí tato služba poskytována vůbec není. Situaci se snaží odbor sociální řešit skrze sociální pracovníky v rámci komunitního plánování a to nastavením adekvátní sítě sociálních služeb. Pro rok 2019 bylo ze strany Jihomoravského kraje schváleno navýšení úvazků v přímé péči, avšak vzhledem k vysoké poptávce a neustále se i zvyšujícímu počtu zájemců o službu, nedošlo ani v průběhu roku 2019 k pokrytí celého správního obvodu touto službou. Obě pečovatelské služby jsou pak rovněž poskytovány a jejich vedení je umístěno v tzv. DPS, což je zkratka pro dům s pečovatelskou službou.

V obci Zastávka poskytuje služby Domov pro seniory Zastávka, který je příspěvkovou organizací kraje. Jsou zde registrovány dvě služby: domov pro seniory a domov se zvláštním

režimem. Celková kapacita zařízení je sto čtyřicet pět lůžek (Registr poskytovatelů sociálních služeb [online]).

Kromě služeb pro seniory je však nedostatečná i síť služeb pro ostatní cílové skupiny. Okres Brno-venkov je v tomto ohledu specifický. Nachází se sice blízko k městu Brnu, ve kterém sídlí spousta poskytovatelů, ale tyto poskytovatele nechtějí dojíždět a zajistit služby na rosickém území. Kromě již zmíněných služeb nejsou k dispozici žádné vlastní služby, vše se domlouvá dodavatelsky u již zavedených služeb sídlících mimo Rosice.

A problém je rovněž se samotným spolufinancováním již služeb využívaných. Dle zprostředkovaných informací od kolegyň z krajského úřadu jsou Rosice jedním ze tří OÚ ORP, který nemá zavedený solidární systém financování sociálních služeb. To znamená, že všechny spádové obce nepřispívají v rámci jednoho uceleného programu na spolufinancování, nýbrž se každý rok obrací samotné Rosice na jednotlivé obce o schválení garance a spolufinancování využívaných sociálních služeb na celém správním území. Obce toto následně schvalují samostatně při jednání ve svém zastupitelstvu. OÚ ORP v této problematice nerozhoduje za celý správní obvod. Zajištění a spolufinancování sociálních služeb je jedním z citlivých témat na území OÚ ORP. Sociální pracovníci však uvádí, že se této problematice chtějí ve spolupráci s krajským úřadem v následujících letech více věnovat.

Jedna z nejdůležitějších věcí, které je vzhledem k tématu diplomové práce věnována pozornost, je schopnost obce spadající do území OÚ ORP Rosice reagovat na vyskytnuvší se sociální událost či problém jejího občana. Ze zkušeností sociálních pracovníků lze říci, že je několik obcí, které se v čele se starostou, zajímají o osud svých občanů. Pomáhají jim dle svých možností, schopností a vlastní motivace těchto osob. Jsou však samozřejmě i obce, které problémy přehlížejí - jako by neexistovaly. A ani se neobrací o pomoc či radu na jiné kompetentní osoby. Posledním druhem jsou takové obce, které si povšimnou nějakého problému, ale ten delegují na jiné osoby – v oblasti sociální pak na sociální pracovníky OÚ ORP. Někdy se podaří obec rovněž angažovat do řešení (i když třeba jen částečně), jindy si musí sociální pracovníci zcela poradit sami, což vzhledem k dojezdové vzdálenosti a jejich personální kapacitě není vždy ku prospěchu věci.

Do území správního obvodu ORP Rosice patří i tzv. sociálně vyloučené lokality. Definice, co je to sociálně vyloučená lokalita, je popsána například na webových stránkách Evropského sociálního fondu (dále použita jen zkratka ESF): *„Jako sociálně vyloučenou lokalitu označujeme prostor (dům, ulici, čtvrť) kde se koncentrují lidé, u nichž lze identifikovat znaky spojené se sociálním vyloučením. Tato místa jsou okolními obyvateli*

negativně symbolicky označována („špatná adresa“, „problémové místo“ apod.)“ (ESF ČR [online]).

O sociálním vyloučení se dočteme i na webu Agentury pro sociální začleňování. Tato agentura je specializovaný odbor Úřadu vlády České republiky a jak sám název napovídá, zabývá se především osobami sociálně vyloučenými. Snaží se je pak svou činností začlenit zpět do společnosti. Sociálně vyloučení lidé jsou dle Agentury ti, kteří *„mají ztížený přístup k institucím a službám (tedy k institucionální pomoci), jsou vyloučeni ze společenských sítí a nemají dostatek vertikálních kontaktů mimo sociálně vyloučenou lokalitu“* (Agentura pro sociální začleňování [online]).

V roce 2015 proběhlo mapování sociálně vyloučených lokalit. Na jeho základě lze uvést, že tyto lokality na území malých obcí jsou spjaty s romskou minoritou. Romové v těchto lokalitách však nežijí krátkodobě, většinou jsou zde usazeni již delší dobu, někdy již z období před rokem 1989. Budovy v takzvaných sociálně vyloučených lokalitách jsou navíc ve špatném technickém stavu. Technický stav budov je pak horší v případě soukromých vlastníků oproti například bytům ve vlastnictví obce (Trlifajová, Hurrle dle Bernard, Kostelecký, Mikešová, Šafr, Šimon, Trlifajová, Hurrle, 2018, s. 209-210).

Sociálně vyloučené lokality na území ORP Rosice nalezneme dvě, obě pak v obci Zastávka. Pokud by na základě znalosti terénu mělo být popsáno, jak tyto lokality vypadají, lze konstatovat, že pod lokalitu spadá vždy starší dům, ve kterém je několik bytových jednotek. První dům je ve vlastnictví obce, kterou sama obec zhruba před deseti lety zrekonstruovala, avšak nájemníci tohoto domu se již na stavu objektu značně „podepsali“. Obec Zastávka musela řešit i exekuční vystěhování některých nájemníků, kteří buď porušovali nájemní smlouvu anebo dlouhodobě, řádně a včas neplatili náklady na bydlení. Druhá vyloučená lokalita se pak skládá z řadových domků. Tyto jsou ve velmi špatném technickém stavu. Jejich vlastníkem je rovněž obec. Ta se různými způsoby snaží získat finanční prostředky na revitalizaci, avšak toto se zatím nedaří i s ohledem na neexistenci zákona o sociálním bydlení.

V těchto lokalitách žije aktuálně okolo padesáti obyvatel. Zpravidla jsou jednotlivé bytové jednotky přelidněné. Většinu obyvatelstva tvoří příslušníci romské minority, výjimkou však nejsou ani starousedlíci obce.

Vyloučené lokality jsou pravidelně navštěvovány sociálními pracovníky z OÚ ORP Rosice. Do jednoho domu bylo nutné zajíždět častěji, minimálně jednou měsíčně, vzhledem ke specifickým problémům a potřebám místních obyvatel. V dalším domě byla prováděna spíše depistáž a monitoring aktuálního stavu, jelikož obyvatelé těchto domů jsou relativně

samostatní a nemají větší problémy. Dokáží si vypomoci navzájem a pomoc ze strany sociálních pracovníků spíše odmítají.

Sociální pracovníci na úseku sociální práce jsou dále žádáni ze strany orgánu sociálně právní ochrany dětí ke spolupráci. Tato spolupráce může nabývat různých rozměrů, avšak nejčastěji je využívána v případech, kdy byl nad rodičem, jemuž bylo dítě či děti svěřeno či svěřeny do péče, stanoven soudní dohled. Jedná se o specifickou situaci, kdy sociální pracovníci vyjíždí přímo do přirozeného prostředí těchto rodin za účelem podpory a pomoci. Zpravidla to však bývá za účelem dozoru a dohledu, jak se dětem daří, a jak rodič zvládá péči o dítě, respektive děti. Sociální pracovníci vnímají, že nejsou při této své dohledové činnosti vítanými hosty. Rodiče nebo osoby, jenž mají stanoven dohled, jsou spíše nedobrovolní klienti, kteří se netají odporem a negativním postojem k sociálnímu pracovníkovi. Ten musí dle svých slov vynakládat velké úsilí v rámci komunikačních dovedností. Snaží se neustále nabízet různé formy pomoci, i přes očividnou a nutnou dozorčí činnost. Někdy jsou sociální pracovníci těmito rodinami nakonec přijati pozitivně, avšak ve většině případů jsou pouze tolerováni jako takzvané „nutné zlo“.

Situace, ve kterých jsou sociální pracovníci výše popsanými dozorčími v rodinách s dětmi, popisuje Matoušek (2008). Mezi tyto situace patří reakce na informaci, že je dítě ohrožováno chováním členů rodiny, není o něj dostatečně pečováno v oblasti výchovy, nebo je ohroženo tím, že rodič neplní svou další povinnost uvedenou v zákoně (Matoušek, 2008, s. 189).

Na území Rosic, někdy i v přilehlých obcích, se občas vyskytne i osoba bez přístřeší, které se snaží sociální pracovníci pomoci. Tuto osobu majoritní společnost označuje za bezdomovce. Toho můžeme charakterizovat jako osobu, jenž je společensky vyloučena a ztratila bydlení, nebo která je touto ztrátou ohrožena. Může žít na veřejném prostoru nebo v neadekvátních či nejistých bytových podmínkách. Bezdomovec je však především osobou bez domova (Průdková, Novotný, 2008, s. 10).

Sociální pracovníci uvedli, že lidé bez přístřeší, se kterými v minulosti pracovali, nebyli dobrovolnými bezdomovci, kteří by si takový způsob života sami vybrali. Ve všech případech se jednalo o muže staršího věku, který se na ulici ocitl na základě působení více faktorů – ekonomických, zdravotních, rodinných i osobních. Podpora a pomoc jim byla nabízena intenzivně a opakovaně, někdy i s pozitivním výsledkem. O této práci sociální pracovníci uvedli, že je vždy intenzivní, časově a psychicky náročná. Problém v této oblasti práce však není samotná spolupráce s klientem, ale spíše postoj veřejnosti k otázce bezdomovectví. Je vyvíjena snaha bezdomovectví co nejrychleji vyřešit.

5. METODOLOGIE VÝZKUMU, VÝZKUM SE STAROSTY

Až doposud bylo podáno teoretické ukotvení diplomové práce. Bylo čerpáno z literatury, odborných zdrojů či z právních předpisů. Byly vymezeny stěžejní pojmy, které se váží na téma diplomové práce.

Tato kapitola popisuje nejprve vybraný typ výzkumu, cíl výzkumu, přibližuje techniku sběru dat, jakým způsobem byli vybráni respondenti (starostové) a jak byla získaná data zpracována. Metodologická část se zabývá uchopením zjišťování na základní výzkumnou otázku:

„Jaká je náplň práce sociálního pracovníka obecního úřadu obce s rozšířenou působností (dále jen OÚ ORP) z pohledu starostů obcí ve správním obvodu ORP Rosice a jaké možnosti využití sociálních pracovníků z ORP vidí starostové těchto obcí?“

Pro získání potřebných informací a pro jejich následné zpracování byl zvolen kvalitativní výzkum. Disman (2002) uvádí, že tento typ výzkumu lze definovat jako nenumerné šetření interpretující sociální realitu. Cílem kvalitativního výzkumu je především porozumění, vytváření hypotéz a nových teorií. Výzkumník a respondent jsou spíše partnery, kdy respondent je brán jako odborník pro danou oblast. Je rovněž tím, kdo vytváří vlastní definice (Disman, 2002, s. 285-300).

Mezi pozitiva tohoto výzkumu je možnost jít v daném tématu do hloubky či získání podrobných informací o dané problematice a zkoumání v přirozeném prostředí zkoumaného subjektu. Popsány jsou rovněž i nevýhody tohoto výzkumu, kterými mohou být: subjektivní ovlivnění výsledků, nemožnost zobecnění výstupu výzkumu, časová náročnost výzkumu (Hendl, 2008, s. 50).

Výzkumníci se snaží pomocí kvalitativního výzkumu získat co nejvíce dat od menšího počtu jedinců. Pátrají po pravidelnostech a významech, které jsou skryty za získanými informacemi. Jejich přístup je spíše induktivní, to znamená, že vyslovují předběžné závěry díky sesbíraným datům a vysledovaným pravidelnostem. Tyto bývají dalším sběrem dat následně ověřovány (Jandourková dle Jandourek, 2003, s. 205).

5. 1. Cíl výzkumu

Stěžejním cílem této diplomové práce je zjištění, jak starostové obcí nahlízejí na možnost využití sociálního pracovníka obecního úřadu obce s rozšířenou působností na konkrétně vymezeném území správního obvodu Rosice. Dalším cílem je pak zjištění, zda starostové obcí vědí, co je náplní práce sociálního pracovníka na obci třetího typu.

Tato práce si neklade za cíl hloubkové zkoumání, vytvoření nové hypotézy anebo teorie, jejím cílem je spíše porozumění dané realitě, její popsání a případné zhodnocení aktuálního stavu.

5. 2. Technika sběru dat a její popis

Pro tento výzkum byla zvolena metoda polostrukturovaného rozhovoru. Tato metoda totiž umožňuje držet se předem stanovených otázek, ale rovněž dovoluje určitou pružnost, to znamená, že v případě potřeby je možné zvolené okruhy témat více rozvinout. Tento rozhovor byl vybrán i z toho důvodu, že výstupy z jednotlivých rozhovorů mohly být velice subjektivní a standardizovaný rozhovor by nedal možnost vložit se do rozhovoru pro zjištění tohoto subjektivního náhledu. Rozhovory pak byly po odsouhlasení respondenty nahrávány pro jejich následnou písemnou interpretaci. V případě nesouhlasu respondenta s nahrávkou, musely postačit pouze písemně učiněné poznámky z průběhu rozhovoru. Tyto poznámky musely být ihned zpracovány, aby nebyl změněn význam získaných informací po delším časovém odstupu.

Pakliže by měla být přiblížena metoda rozhovoru, lze použít publikaci Jandourka (2003, s. 211), který uvádí, že se při rozhovoru kladou osobně a ústně otázky tak, aby výzkumník získal informace řízeným způsobem.

Hendl následně popisuje tzv. neformální rozhovor, jemuž se právě polostrukturovaný rozhovor přibližuje. Dle něj zohledňuje neformální rozhovor individuální rozdíly a změny, rozvíjí dané téma a umožňuje individuální napasování rozhovoru směrem k respondentovi (Hendl, 2008, s. 175).

Pro rozhovor byl předem vytvořen seznam otázek, který pomohl udržet linii debaty. Délka jednotlivého rozhovoru byla odhadována kolem patnácti minut. Pakliže bylo umožněno a respondenty odsouhlaseno nahrávání, byli respondenti ubezpečeni, že nahrávka bude

využita pouze pro účely výzkumu v této diplomové práci s důrazem na zachování jejich anonymity.

Pro ověření připravenosti výzkumnice na rozhovor se samotným představitelem obce, starostou, respondentem, byl s původní baterií otázek pilotně navštíven jeden respondent (pozn. bývalý starosta jedné z obcí), díky kterému byl celý rozhovor jednou odzkoušen. Tato zkušenost byla velmi užitečná. Ubezpečila výzkumnici, že respondent je také pouze člověk, který může odpovědět „nevím“. Dále tento zkušební rozhovor poskytl námět k lehké úpravě souboru otázek. Díky odpovědím respondenta vyšlo najevo, že ne všechny body se vážou k vlastní výzkumné otázce.

Konečný seznam otázek pro rozhovor se starosty, který byl použit pro tento výzkum, je k nahlédnutí v Příloze č. 2 na konci textu této práce.

Rozhovory se starosty byly realizovány v měsíci březnu 2019 přímo na obecních úřadech jednotlivých obcí, kdy se výzkumnice plně přizpůsobila časovým možnostem respondentů. Některé rozhovory tak probíhaly časně ráno, výjimkou však nebyl ani rozhovor ve večerních hodinách.

Na počátku každého rozhovoru se výzkumnice představila, podala informace o svém studiu a účelu společného rozhovoru. Všichni respondenti nejprve projeví obavu, zda vůbec budou přínosem v takto zaměřeném rozhovoru, avšak počáteční obavy se většinou v průběhu rozhovoru rozplynuly. Každý z respondentů měl k tématu co říci – někdy i ke svému překvapení.

Po ukončení rozhovoru se výzkumnice (až na jednu výjimku) u respondentů zdržela. Následně bylo společně rozebíráno vnímání a časový prostor respondenta vzhledem k sociální problematice. Někteří respondenti byli hovornější a více se o sociální problematiku zajímali. U některých respondentů byla na základě tohoto rozhovoru zahájena spolupráce se sociálním pracovníkem při řešení některých problémů u vybraných obyvatel obce, nebo bylo minimálně podáno ujištění, že v případě potřeby již vědí, kam se mají obrátit o radu a případnou pomoc.

Z původních obav a nervozity bylo následně zjištěno, že všechny rozhovory probíhaly v příjemné atmosféře. Respondenti se snažili odpovídat věcně, korektně a upřímně. Patří jim velký dík za poskytnutí jejich času a rozhovoru pro účely této diplomové práce.

5. 3. Způsob výběru respondentů

Jelikož byl výzkum směřován na území správního obvodu obce s rozšířenou působností Rosice a vzhledem k tématu práce, byli pro první typ rozhovorů osloveni starostové, případně starostky obcí spadajících do daného obvodu. Nebyli však osloveni starostové všech obcí, nýbrž starostové, kteří byli předem náhodně vybráni. Výběr probíhal tak, že byly nastříhány proužky papíru se jmény obcí, ze kterých byla vylosována půlka. Představitelé těchto dvanácti obcí byli formou e-mailu požádáni o poskytnutí rozhovoru. Na oslovení reagovalo deset, z nichž sedm poskytlo nahrávaný rozhovor. Tři představitelé obcí umožnili rozhovor, avšak bez nahrávání. Starostové působí v různých obcích co do velikosti i typu obce. Někteří z nich jsou „nováčky“ ve svých funkcích po podzimních volbách v roce 2018. Jiní již naopak mají zkušenosti z minulého volebního období, což bude zmíněno i v následné analýze dat.

V následující tabulce je znázorněn výsledný vzorek respondentů a to ze dvou hledisek. Prvním je počet obyvatel dané obce, druhým pak délka výkonu funkce starosty, která je uvedena počtem volebních období. Tyto parametry je důležité uvést, aby bylo jasné patrné, v jak velkých obcích byly uskutečněny rozhovory a také k poukázání na délku působení starosty ve funkci, od které se odvíjí jeho zkušenosti a praxe.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
Počet obyvatel obce (zaokrouhleno)	2.000	1.170	700	400	6.100	700	270	2.600	1.000	770
Počet volebních období ve funkci	3.	3.	1.	3.	1.	5.	6.	4.	1.	2.

Tabulka č. 1 – znázornění charakteristik vybraných respondentů - starostů

5. 4. Způsob zpracování získaných dat

Jednotlivé rozhovory, které respondenti (starostové) umožnili nahrávat, byly následně přepsány do písemné podoby pro usnadnění následné interpretace a vyhodnocení. U rozhovorů, kde nebylo umožněno nahrávání, bylo využito pouze poznámek zaznamenaných v průběhu rozhovoru. Rozhovory se starosty byly označeny dle písmen abecedy, tedy A-J. Tímto označením byla založena snaha o zachování anonymity jednak samotných starostů, tak

rovněž získaných dat, které byly poskytnuty. V Příloze č. 3 je k nahlédnutí tabulka, ze které je patrné, které otázky v průběhu rozhovorů se starosty zazněly a které nikoliv.

6. INTERPRETACE ROZHOVORŮ SE STAROSTY

Interpretace diplomové práce je strukturována v souladu s tématickými okruhy vymezenými na základě položených otázek. Je využito přímé citování či parafrázování respondentů dle uskutečněných rozhovorů. Není tedy neobvyklé, že budou citovány odpovědi i v takzvané hovorové češtině. Respondenti jsou označeni kódem SX, kdy S je označení funkce, tedy starosta. X je následně přidělené písmeno abecedy k rozlišení starostů jednotlivých obcí. Ačkoliv byl rozhovor veden i s několika ženami, bude dále v textu používán pouze rod mužský.

6. 1. Cílová skupina

Nejčastěji zmiňovanou skupinou osob, která potřebuje nějakou formu pomoci a která se i případně obrací s žádostí o pomoc na své starosty, jsou osoby v seniorském věku.

Například SA zmínil seniory hned na prvním místě: „*Tak jsou dva typy sociálních problémů. Jsou senioři, o který se stará DPS...*“

SD pak odpověděl jiným způsobem, který však jasně vykresluje jeho zájem o starší spoluobčany: „*co mě ještě jako docela dost mrzí, jsou tady starší lidé, a jak se na ně dívají ti mladí.*“ Následně pokračoval: „*když ten člověk, já ho vidím citlivě trpět, tak to vidím jako větší problém*“. Těmito slovy SD naznačoval, jak senioři v dané obci trpí samotou a netolerancí ze strany mladších obyvatel, což dokreslil další větou: „*strašně tady tím trpím, že cítím s lidma. Takže já jsem tady za to od těch mladších kritizován, že se zastávám jenom důchodců.*“

O seniorech se zmínil i SB. Pokud bych jej parafrázovala, tak uvedl, že když už se na něj obyvatelé obracejí, tak je to napříč věkovými skupinami. Ve chvíli, když se však už musí nějaká věc řešit, jedná se zpravidla o osoby vyššího věku. Tento starosta rovněž sdělil, že málokdy se na něj někdo obrátí sám, ale většinou je starosta upozorněn někým jiným, že by měl něco řešit u jiné osoby.

Kromě výše uvedených seniorů, však starostové uvedli i jiné skupiny osob. SD mluvil ještě o lidech osamělých, kteří potřebují zajistit nějakou péči: „*když je člověk osamělý, dál, takovýto umístění, někde, nikoho nemá*“. Ačkoliv to nebylo vysloveno nahlas, tento respondent se v tu chvíli zamýšlel nad osobami bez rodinných příslušníků, ne vždy se mělo jednat o seniory, jak je již jednou uvedeno výše.

SI k cílovým skupinám uvedl, že se objevují občané problematičtí a dále se nejvíce řeší osoby v seniorském věku.

Starosta jedné z větších obcí sdělil, že se na něj obracejí lidé sociálně slabí a rovněž senioři, případně potomci či sousedé seniorů. Ohledně sociálně slabých však použil dovětek, když uvedl: „*některé lidi nezměníte*“ (SH).

Nejvíce obsírnou odpověď, která se současně zdá velice výstižná, uvedl SA: „*Pak je tu základní problém, jsou tady lidi, kteří jsou jakoby v té těžké situaci životní.*“ Dále toto specifikoval, že jde o lidi, kteří například „*přišli o zaměstnání, rodinu, o všechno*“.

Tato odpověď vystihuje vnímavost a nadhled respondenta, který si uvědomuje, že nejvíce potřební jsou ti, kteří o něco přišli. Navíc nerozlišuje své občany na specifické skupiny osob, ale souhrnně je označuje za osoby v těžké životní situaci.

SF nedokázal určit specifické skupiny osob, pojmenoval tedy konkrétní osoby, kterým v minulosti pomáhal: osamělý pán, ten měl přes osmdesát roků; postižený mladý muž; sociálně slabší občané umístění v místním ubytovacím zařízení, kteří prostě jen využili možnosti volného prostoru. Jednalo se o soukromou ubytovnu vydávající se za údajnou službu sociální péče. „*Ale ti lidé už jsou pryč, velmi rychle to zmizelo*“.

Pouze jeden respondent se odlišoval svou odpovědí. SG uvedl, že: „*kromě dvou rodin, který jsou trošičku slabší*“. V průběhu rozhovoru specifikoval, že jedna rodina „*jsou mladí*“ a „*druhá rodina, ta je vyloženě slabá*“. Nakonec směrem k druhé rodině uvedl: „*jsou to lidé jednak takto postižení (ve smyslu slabší) a pokud vím, tak manželka je, toho pána, je prostě nemocná a navíc mají v péči malé dítě svého syna*“. Z tohoto lze usuzovat, že druhá rodina je spíše staršího věku, pokud pečují o své vnouče.

SJ pak pouze sdělil, že v minulosti se v obci řešila pouze jedna osoba, která byla bez domova.

SE pak uvedl, že vzhledem ke svému krátkému působení, dokáže zatím určit jen viditelné cílové skupiny. Mezi ně z jeho pohledu patří osoby bez domova, shlukující se mladí dospělí, kteří narušují veřejný pořádek a nakonec senioři.

6. 2. Sociální problém obyvatele obce

Ohledně uvedení konkrétních sociálních problémů se odpovědi respondentů spíše rozcházel. Z pohledu výzkumnice je to dáno jednak odlišným vnímáním na to, co je problém v sociální oblasti a dále rovněž tím, jaké zkušenosti již respondenti za dobu svého působení ve funkci získali.

Pouze dva starostové (SC a SD) uvedli specifický problém, když pojmenovali, že museli ustanovit zvláštního příjemce důchodové dávky. Toto ustanovení, které probíhá formou správního řízení, je také jednou z náplní činnosti sociálního pracovníka na ORP. Jedná se však o výkon samostatné působnosti, kterou má v kompetenci každá obec, jak je uvedeno již v podkapitole 1.4. Starosta SC výslovně uvedl: „*No, nebo třeba... Ten náhradní důchod, ten náhradní příjemce důchodu*“. Druhý starosta, který si v daný moment rovněž nemohl vzpomenout na pojmenování této agendy, pak řekl: „*řešíme tady vlastně dávky, důchodové zabezpečení, aby to mohl brát nějak ne ten člověk*“ (SD).

SI pak odpověděl, že problémy v obci jsou s dlouhodobě nezaměstnanými občany a také se zajištěním péče o stárnoucí osamělé občany.

Další starostové pak uváděli zcela odlišné příklady problémů, respektive žádostí, se kterými se na ně občané obracejí. Jeden starosta uvedl, že kromě péče o seniory v jejich zřízeném domě s pečovatelskou službou, se na něj obracejí lidé, když chtějí byt z obecního fondu (SA).

O obecních bytech se zmínil i SH. V obci H je sice malý avšak žádaný bytový fond. Lidé se tedy často obracejí na obecní úřad s žádostí o přidělení bytu. Kromě bytů však občané žádají o případné odpuštění dluhu, pokud již v obecních bytech žijí, dále pak předpokládají, že jim starosta sežene místo u místního poskytovatele sociálních služeb. Někteří občané si pak představují, že by mohli získat ze strany obce nějakou dotaci či příspěvek, kterou však obec fyzickým osobám neposkytuje (SH).

SF pak uvedl k této otázce následující: „*Co my tady vlastně řešíme a je to nejčastější naše řešení, takže poskytujeme v rámci tzv. pečovatelské služby, eh, obědy a spolufinancujeme ty obědy, takže v tomto smyslu ano, to se na nás obrací lidé s žádostí, zda jim toto můžeme poskytnout. Ale jinak, že by přišli, že by měli nějaký problém sami a potřebovali s něčím pomoci tady v té sociální sféře, tak to jsem nezaznamenal.*“

Zcela jinou odpověď na otázku: „S čím se na Vás občané obracejí?“, podal SG: „*Jenom teďka poslední, ale to není snad ani v sociální oblasti. Ehm, bylo to jenom jako*

žádost, eventuelně názor, že bychom mohli přispívat rodinám na docházku dětí do mateřských škol, to v podstatě bylo všechno, jinak si myslím, že tady v obci není žádný takový sociální případ toho druhu, že by vyžadoval nějakou speciální péči, kromě těch dvou, který jsem už na začátku říkal."

Jiný starosta zodpověděl: *„to jsme tady měli, ano ta paní, buď za mnou chodí, že by si chtěli zajistit nějakou takovou tu průkazku ZTP, to je odkázu někde, jinam, že to se řeší vlastně na jiných místech. Nebo chodí, že by chtěli nějaký přiznání důchodu.“* Stejný představitel obce uvedl dále aktuální příklad: *„zrovna dneska se mně stalo: volá mně pán, je svobodný, potřebuje zavést k doktorovi, nemá nikoho, jestli bych ho nemohl odvézt zítra. To se mně taky stává. Takže mají. Lidi chodí, že potřebují nakoupit, nebo chtějí dovést léky, to jsou jenom jako fakt banality, tohle беру“* (SD).

SE pak sdělil, že vnímá viditelné problémy: *„bezdomovectví, i když u nás není bezdomovců úplně moc, ale přece jenom tady jsou a oni jsou hodně vidět, tím, že se nemají kde ukrýt a jsou bez domova. Takže to je jedna záležitost. Potom bych asi řekl, že nějaké nepřizpůsobivé chování mladistvých, případně těch mladých dospělých, ty skupiny různé, které teda narušují veřejný pořádek, případně ničí veřejný majetek. Eh, to je asi tak to, co nás teďka trápí nejvíce“*. Stejný starosta pak zmínil i skupinu seniorů, tuto ovšem má zajištěnou, jak bude dále v textu zmíněno.

Rovněž SJ zmínil problematiku bezdomovectví, když uvedl, že v minulosti se vyskytla v obci osoba bez domova, která částečně narušovala život v obci, jelikož se zdržovala na autobusové zastávce. To znamenalo, že byla více vnímána i ostatními obyvateli, proto byl ze strany obce zájem o řešení situace a problémů daného člověka. Aktuálně se však žádný problém v obci nevyskytuje.

6. 3. Pomoc ze strany obce, formy poskytované pomoci

V této pasáži je věnována pozornost těm obcím, jejichž starostové prohlásili, že se o své občany starají sami, bez cizí pomoci a spolupráce. Toto uvedli starostové SA, SE, SF, SG, SH a SI.

První zmíněný doslova řekl: *„Většinou si to řešíme sami, protože pro to většinou nikdo nemá pochopení, že... řešíme bezdomovce a tyhle lidi, takže... sami...“* Jako jediný představitel uvedl konkrétní kroky, které lidem pomáhají: *„tak ty teda řešíme většinou, ve*

většinou případů, tím, že je teda ubytujeme na naší ubytovně a většinu z nich zaměstnáváme, protože jsem pochopil... Neexistuje jiná, zp..., jiná cesta, jak jim pomoci víc, než jim dát střechu nad hlavou a zaměstnání, jinak si oni prostě sami nepomůžou.“

O zaměstnávání občanů hovořil také SI, když řekl: *„takže se snažíme některé naše občany zaměstnat tady při obci, kde vykonávají nějaké pomocné práce, ale víceméně je to všechno na mně, převzal jsem to po bývalém panu starostovi, takže se tak trochu do toho zapracovávám, ale tady tento způsob bych chtěl zachovat.“*

SE k řešení problému ze strany obce uvedl: *„potom v rámci obce, co my řešíme, nebo si myslím, že máme relativně nějakým způsobem podchycené, je péče o seniory. Protože tady máme teda dům, domov důchodců nebo dům pro seniory (pozn. výzkumníka: jedná se o DPS) a zřídili jsme, nebo respektive máme zřízenou třeba službu senior taxi, kterou teda hojně senioři využívají a tím pádem my ty jejich problémy, který by mohli mít, nějakým způsobem máme trochu podchycené, že jim pomáháme s dopravou do zařízení zdravotnických, případně teda lékáren nebo něco podobného.“*

SF popsal jeho poskytnutou formu pomoci velice obšírně a na názorných příkladech, proto jeho popis zkrátím. Pan starosta uvedl, že se snažil umístit dva ze svých občanů do pobytových sociálních služeb. Vzhledem k rozdílnosti osob (senior a osoba mentálně postižená) mu to však dalo hodně práce. Nakonec se však podařilo, nicméně tímto to nekončilo. Fakticky byl přítomen stěhování a právního jednání daných osob, jelikož tito občané nebyli omezeni ve svéprávnosti, avšak důsledky uzavření smluv by bez pomoci nepochopili.

SG se sice nebrání v případě nutnosti obrátit se na někoho, avšak prozatím si vždy vše řešil sám. Konkrétně popsal: *„Ale toto jsem považoval – návštěvu rodiny a podobně, řešit to na místě a hlavně rychle. Nejsem příznivcem velkého papírování, kdy by se všechno všude možně zapisovalo, takže jsem to prostě vyřešil tímto způsobem a pomohlo to, což to mě těšilo, že se to vyřešilo.“*

SH uvedl, že osobám potřebným je přidělen byt, pakliže to aktuální stav bytového fondu umožňuje. Rovněž sdělil, že situace těchto osob se řeší v rámci sociální komise, která je zřízena pod obcí. Konkrétní způsob řešení ze strany komise nebyl zjištěn.

SJ uvedl, že se pokoušel přímo s danou osobou bez domova rozmlouvat, toto však bylo ztíženo sluchovým postižením, komunikace nebyla moc úspěšná. Nakonec problém nevyřešil dle svých slov ani on, ani nikdo z řad sociálních pracovníků, nýbrž jiná cizí osoba, která umožnila bezdomovci ubytování a rovněž zde našel i práci. Mělo by se jednat o činnost při ošetřování zvířat ve vedlejší obci.

Je patrné, že SA poskytuje vůbec nejdůležitější způsob řešení. Na základě znalosti terénu ze strany sociálních pracovníků rosického úřadu lze toto potvrdit. Obec si zřídila takzvanou ubytovnu, která sice nesplňuje podmínky pro označení ubytovna, ale poskytuje to nejdůležitější – ubytování za příznivou cenu v malometrážních bytech, které si obec vybudovala z takzvaných „unimo buněk“. Zaměstnávání občanů pak probíhá zařazením do technických služeb obce, kde se pracuje vždy ve dvojicích – jeden řádný zaměstnanec obce a jeden k němu přiřazený člověk, který byl původně sociálně slabšího charakteru. Tato obec se tak stará o své občany bez pomoci někoho dalšího, bez využití různých projektů a dotací. Náklady jsou pak hrazeny přímo z rozpočtu obce.

6. 4. Možnosti využití sociálního pracovníka

Tento okruh je nejdůležitější. Vztahuje se k hlavní výzkumné otázce, a proto jsou citováni či parafrázováni všichni respondenti tak, aby byly veškeré odpovědi přehledné a na jednom místě. To podstatné pak je v odpovědích zvýrazněno podtržením.

Hned při prvním rozhovoru zazněla zajímavá a částečně nečekaná odpověď od SA: *„No tak určitě ano, určitě by ORPčko mohlo nám být jakoby více nápomocno, ale to bychom museli i my více chtít a více řešit ty problémy těch lidí, protože ty lidi mají problém nejenom jakože s bydlením a s prací, což jim my řešíme, ale mají celou řadu dalších, jako... Jako bojů... (rozmyšlení další odpovědi). S úřadama, já nevím, s vyřizováním důchodu, jo, prostě, s exekucema a s těmahle věcmi, takže... no, určitě by nám ORPčko nápomocno být mohlo, ale já jako nevím a přiznám se, že jsem nikdy nezkoumal, co všechno vlastně můžete a nemůžete dělat a umíte a neumíte.“*

Tuto odpověď podal starosta, který má osm let praxe. Oproti ostatním starostům se mnohem více stará o své občany, avšak neznalost a pouze mlhavá představa toho, v čem by mu mohli sociální pracovníci ORP pomoci, přece jen překvapila.

SB neodpověděl přímo na otázku týkající se možnosti využití sociálního pracovníka z ORP, avšak v rámci spolupráce s ORP sám sdělil, že by si zavolal, prokonzultoval danou situaci, nechal si poradit, případně se domluvil na dalším postupu.

Ohledně otázky využití sociálního pracovníka v obci a případné možnosti následného využití sdělil SC: *„já myslím, že ani ne, protože těch problémů je tady poměrně málo, takže*

kdyby ten pracovník tady byl a nic nechtěl po nás jo, tak samozřejmě občas se ho zeptat můžeme, no ale pokud by za to měl brát nějaký peníze, tak pak..“ Následně bylo vysvětleno, že by se nejednalo o pracovníka obce, ale o sociálního pracovníka ORP. Poté tedy odpověď pokračovala: *„no tak to asi jo, protože, když ten.. ty.. problémy můžou být různé, když už se něco opakuje, tak člověk ví zhruba, když i tam se ty předpisy mění, takže nezaškodí se vždycky raději zeptat, jestli ten paragraf, který se uplatnil před rokem, jestli ještě platí. Ale jak říkám, to je pár minut za rok.“*

Čtvrtý starosta uvedl: *„jako tu spolupráci jo, ale myslím si, že by jako tady byl jako, jsme malá vesnice, to bysme asi nevyužili“* (SD).

SE nedokázal najít odpověď na tuto otázku, ačkoliv se mu výzkumnice snažila pomoci kladením dalších, jinak položených či rozšiřujících otázek, směřujících na možnosti využití sociálního pracovníka. Jednalo se o ojedinělou situaci, kdy na položenou otázku bylo zodpovězeno: *„nenapadá mě teď nic“*.

O něco rozsáhlejší odpověď pak podal SF: *„No tak na prvním místě je to opravdu konzultace se vším všudy, co nás potká, protože běžně se s tím nepotkáváme a ty zákony samozřejmě úplně, do detailu, tak jako tito odborní zaměstnanci, takže rozhodně. Ta konzultace proběhla několikrát, v podstatě při každém případě a řešíme to neustále. Umístění, do nějakého i toho zařízení speciálního, což nám s tím můžou pomoci, ale zase nechci říct, že jsou malí páni, nebo že jste malí páni, že jo, ale, eh, bohužel, ta kapacita, ta je taková, jaká je a nejde všechno zařídit hned, no. A to je asi to nejhorší.“*

Zde výzkumnice vnímá na základě svých osobních pracovních zkušeností výše řečené stejně. Souhlasí se starostou SF, když sociální pracovníky ORP označil za „malé pány“. Sice se v každém jednotlivém případě mohou sociální pracovníci snažit sebevíc, ale umístění člověka k poskytovateli pobytové sociální služby nemohou ovlivnit do takové míry, jak by sami rádi chtěli. V některých obzvláště vyhrocených případech by to však bylo zcela na místě. Mohou napsat doporučující dopis, shrnout nepříznivou sociální situaci osoby, být v neustálém kontaktu s poskytovateli, avšak nemohou již ovlivnit jejich proces přijímání zájemců o sociální službu. Toto si každý poskytovatel řeší jen a pouze sám.

Navíc poskytování sociální práce pro dospělé je založeno na dobrovolnosti a souhlasu klienta. Pokud člověk nechce a odmítne pomoc ze strany sociálních pracovníků, nemůže dojít ke zlepšení jeho životní situace. S tímto je srozuměn jak sociální pracovník a po vysvětlení i daná osoba, která se tímto zamítavým postojem nestane klientem sociální práce. Většinou

společnost tomuto stále nerozumí a volá po nějakém řešení. V těch horších případech nešetří nadávkami a rozesílá stížnosti na různé strany a nadřízené orgány.

Zpět však k získaným odpovědím. SG odpověděl již v průběhu rozhovoru, když uvedl, že by v případě potřeby nakontaktoval specialistu, což již v minulosti udělal. Nejednalo se však o sociálního pracovníka OÚ ORP, ale na profesionála v oblasti drogové problematiky, kterou jednou v rámci obce řešil.

SH uvedl, že nejčastěji spolupracuje s odborem sociálním v Rosicích, a to jak s orgánem sociálně právní ochrany dětí, tak s kolegyněmi, které pracují s dospělými. Spolupráce je prováděna ve smyslu poradenství, zajištění sociálních služeb, případně sjednání společného řešení a spolupráce. S poskytovateli sociálních služeb pak byl rovněž v kontaktu a uvedl, že s některými má dobré a s jinými zase špatné zkušenosti.

SI v odpovědi na otázku uvedl: *„No tak občané se na mě obrací úplně se vším, takže pochopitelně jsou to i věci v sociální oblasti, kde se přiznám, že ještě nejsem natolik kovaný, abych přesně odkázal, ale právě proto využívám, že mohu odkázat na sociální pracovníky v Rosicích, kteří předpokládám, že maj, nebo určitě mají větší přehled o těchto otázkách než já.“* V této odpovědi je alespoň povědomí, že i když starosta neví, neváhá se obrátit na kompetentní příslušné pracovníky, a to i přesto, že je ve funkci teprve několik měsíců. Má tedy snahu některé věci řešit, ačkoliv sám neví jak.

SJ pak pouze krátce uvedl, že možnosti využití sociálního pracovníka ORP pro zlepšení situace nevidí. Toto může být výsledkem již úvodní informace, když starosta prohlásil, že v obci nejsou aktuálně žádné problémy.

Jak samotné odpovědi naznačují, každý respondent pojal otázku ze svého pohledu. Je vidět pět obdobných odpovědí, které se shodují v tom, že již byla, anebo by v budoucnu mohla být využita spolupráce především ve smyslu poradenství a konzultace. Bližší specifikace možného využití sociálního pracovníka však nebyla ze strany respondentů získána.

6. 5. Pracovní náplň sociálního pracovníka OÚ ORP

Obdobně rozsáhlé odpovědi budou podány i v této části interpretace rozhovorů. Na pracovní náplň je zaměřena rovněž část hlavní výzkumné otázky. Nejdůležitější části odpovědí jsou opět zvýrazněny podtržením.

První starosta na otázku: „Dokázal byste popsat náplň sociálního pracovníka ORP?“, odpověděl: „*jen velice zhruba*“. Na nabídku rozšíření své odpovědi reagoval následovně: „*tak to sou, já nevím, sociálně vyloučené komunity a práce, dejme tomu s mládeží nějakou takovou, co je bezprizorní, jo. Může to být rodiny, který mají příjem pod nějakou úrovní, to co se teď propaguje hrozně. Něco na toto téma, bydlení, sociální, možná. No ale to my tady nic takového, zaplat' pánbůh, nemáme*“ (SC).

Další starosta pak prohlásil: „*no já myslím, že se zabývá takovým tím, když se někdo rozvádí, jsou děti u toho malý, takže se staraj, nebo je takovej ten mezi maminkou-tatínkem, že se zastává těch dětí. Potom je to, když někdo zůstane sám, nebo já nevím... když jsou nějaký zdravotní, nebo spíš problémy, sociální jako, v dnešní době, drogy, anebo jako zloběj, nebo jsou mladiství, takže tady těch se nějak jako se řeší. Takhle to asi vidím, ale nevím asi všechno... myslím si, že i jako tohle je možná sociální.. jako že se kontrolují zdravotní tady tady těch..*“ (SD).

SE se k náplni sociálního pracovníka vyjádřil následovně: „*No tak, určitě je tam nějaká terénní práce s těmi osobami, které jsou teda nějak znevýhodněny a potřebují pomoc, tak je určitě navštěvují třeba ve svých prostředích, poskytují jim nějakou podporu. Hm, představuji si i pokud jde o nějakou, ehm, právní povědomí nebo informace, podpora v nějakých právních jednáních nebo konáních, zajištění nějaké péče, třeba i zdravotní, pokud potřebují.*“

„*No, tak. začnu asi od těch nejmenších spoluobčanů, protože máme tady školské zařízení, že jo, školu komplet, od mateřské školky až po devátou třídu, takže vím, že tam je poměrně hodně hojně využíván OSPOD, to bych řekl, že je pro tu školu dneska taky docela důležitá pomůcka, nebo pomůcka ne, to je hloupé slovo, ale spíš, ehm, poradenská organizace, jak vlastně přistupovat k některým problematictějším žákům. Je to, bohužel, ve vztahu k rodičům, že jo, kteří mnohdy nechtějí slyšet na to, že ty problémy existují zrovna u jejich dítěte. A opravdu někdy to dojde až na samou hranici, kdy je potřeba to řešit nejenom s pracovníky sociálního, ale i s policií a podobně, takže už i toto jsme tady párkrát, bohužel, tuhle zkušenost udělali... To bych řekl, že je taková jedna oblast. Druhá oblast jsou ty samotný sociální služby, práce, řekněme s těmi problematictějšími občany a nemusí to být jenom důchodového nebo seniorského věku, ehm, já nevím, jak to nazvat. U nás, v našich lokalitách se s tím asi tak nesetkáváme, ale typu řekněme bezdomovců nebo něčeho*“

podobného, lidí bez domova. Ehm, sociálně slabých skupin, který prostě mají/nemají příjmy na to, aby mohli zaplatit si odpovídající bydlení nebo něco podobného, takže to bych řekl, že je nějaká další oblast. No a pak bych řekl, že je to asi oblast péče o opravdu nemocné, nemohoucí, osamělé lidi, kteří potřebují pomoc a nedokáží si sami vlastně v té situaci poradit a je to třeba právě i v tom pokusu najít jim nějaké vhodné místo, kde by mohli, třeba i dožít". Takto vyčerpávající a opravdu nejdelší odpověď podal SF.

Poměrně zajímavou odpověď poskytl SG, který pracovníky rozlišuje: „Eh, teďka záleží na tom, jak to rozliším, jestli je rozliším jako úředníka jako takového třeba na Městském úřadě a je to ten úředník, tak předpokládám, že ten sbírá, eh, sbírá podněty, připomínky, problémy a ty eventuálně předá pak na příslušnej, ehm myslím odbor třeba zrovna drogově závislých a podobně, na pečovatelskou službu a podobně, takže to přesune tam, to znamená, že se ten člověk neobrací přímo na pečovatelskou službu, ale zkusí to prostě na sociálním úřadě." Starosta pak ještě pokračoval dovětkem: „myslím si, že mají někoho v terénu, to si myslím, že mají v terénu, ale že se prostě na ně obrací, jako že neřeší přímo všechny ty podněty jenom tady ti pracovníci, protože to by jich tam muselo být asi hodně, předpokládám teda."

SH vidí sociálního pracovníka aktivně v terénu, kdy řeší problémy přímo s občany. Pro vlastní potřebu využívá právě již zmíněného poradenství.

Upřímné bylo přiznání starosty SI, když hned v úvodu uvedl, že „bude vařit z vody". Následně však dodal: „představu úplně nemám, ale vzhledem k tomu, že vím, že navštěvují ty starší lidi, starají se o bezdomovce, protože jsme tady měli v minulosti případ, kdy tady zajížděli a doprovázeli tady bezdomovce, zajišťovali mu nějaké základní věci, tak si myslím, že je to hlavně tohle, ale jako konkrétní agendy nebo něco, to asi nevím."

Poslední respondent, SJ, uvedl, že v náplni práce určitě je zajištění osob potřebných, kdy by měli být schopni „nalézt místo k žití".

Ve srovnání s ostatními otázkami, na které respondenti dokázali svými slovy odpovědět, při této otázce vznikaly například chvílky nepříjemného ticha, rozpaky ze strany respondentů či odmlčení na promyšlení odpovědi. Tato otázka dala respondentům nejvíce „zabrat“. O to víc je ceněna jejich snaha poskytnout smysluplnou odpověď.

6. 6. Hodnocení již realizované spolupráce s OÚ ORP

Spolupráci se sociálními pracovníky OÚ ORP hodnotila většina představitelů obcí pozitivně. Pouze dva respondenti nemohli spolupráci hodnotit, jelikož v jednom případě nikdy neproběhla – jednalo se o starostu SC, který je ve funkci první volební období, v dalším případě sice můžeme mluvit o zkušeném starostovi obce G, který je ve funkci již šesté volební období (pozn. vůbec nejdéle působící starosta ze všech respondentů), avšak ten spolupráci s OÚ ORP v sociální oblasti nikdy nenavázal, jelikož jí prý nebylo zapotřebí. Toto může být způsobeno i velikostí obce G, která čítá, co do počtu obyvatel, pouze dvě stě sedmdesát osob, což byla vůbec nejmenší obec zahrnutá ve výzkumu.

Názorné ukázky hodnocení ze strany starostů:

SB: *„Spolupráce je dobrá, za posledních pět let jsme řešili dvě věci a obě dotáhli k dobrému konci.“*

SF: *„Vždycky říkám, že Městský úřad v Rosicích je takový příkladný, že je tam, na koho se obrátím, tak mi dokáže, nebo je ochoten pomoci a není to teda jen v oblasti sociálního, ale všude, já si opravdu nemůžu stěžovat. Problém samozřejmě zvenku můžu říct, no, stejně mi to nepomohlo, protože jsme neumístili toho konkrétního člověka, ale to prostě není mnohdy v silách toho člověka, že jo, ale je to návod, vodítko, jakou cestou se dát, kam napsat, co zkusit udělat, takže vždycky jsem se setkal s naprostým pochopením a opravdu jsme řešili společně tu věc, nikdy jsem nebyl odmítnut.“*

SI: *„Vím, že v minulosti bývalý pan starosta tady spolupracoval poměrně úspěšně právě hodně se sociálním odborem ve věci řešení tady místního bezdomovce“* (sám starosta zatím nedokázal vyhodnotit spolupráci s ORP).

SD: *„Velice dobře“* (pozn. otázka položena způsobem „jak hodnotíte“, proto dle všeho zvolena takto krátká odpověď).

SH: *„Spolupráce byla veskrze dobrá.“*

6. 7. Shrnutí významných témat

V této kapitole jsou shrnuty odpovědi starostů na dvě významná témata. Tím je podána odpověď na hlavní výzkumnou otázku: *„Jaká je náplň práce sociálního pracovníka*

obecního úřadu obce s rozšířenou působností (dále jen OÚ ORP) z pohledu starostů obcí ve správním obvodu ORP Rosice a jaké možnosti využití sociálních pracovníků z ORP vidí starostové těchto obcí? “

Vzhledem k povaze odpovědí ze strany respondentů nelze podat odpověď pomocí jedné věty. Z toho důvodu je zvolena odpověď pomocí shrnutí.

Z hlediska čtvrtého okruhu témat: Možnosti využití sociálního pracovníka z pohledu starosty lze konstatovat, že rovná polovina respondentů již v minulosti využila anebo by naopak v budoucnosti využila pomoc se strany sociálních pracovníků OÚ ORP. Pomoc si představují ve smyslu poradenství, konzultace, případně zjištění potřebných informací. Dva starostové neshledávají přímé využití sociálního pracovníka na obci za reálné, potřebné ani uskutečnitelné. Naopak jeden starosta vidí pozitivní řešení v tom, že potřebnou osobu předá do péče kompetentních sociálních pracovníků, zatímco on sám by poskytl pouze pomoc laika. Překvapující odpověď uvedl jeden ze starostů, když přiznal, že nikdy nezkoumal, co všechno sociální pracovník může či nemůže konat. Proto si nedokázal ani představit možnosti jeho využití při řešení sociálních problémů v obci. Jeden starosta pak na tuto otázku nedokázal odpovědět vůbec.

Pravdou je, že získané odpovědi byly překvapivé. Může to být ovlivněno odlišným, již profesionálním nazíráním výzkumnice, dané znalosti terénu a samotné práce sociálních pracovníků. Na druhou stranu jsou odpovědi starostů i tak překvapivé. Často se stává, že se na sociální pracovníky, obrací starostové s konkrétním případem a vyžadují okamžité řešení, a to nejlépe bez jejich účasti. Poradenství je samozřejmě poskytováno, ale díky upozornění ze strany starostů je ihned zahajována činnost sociální práce a daný problém je řešen.

V tématu pátém, pracovní náplň sociálního pracovníka z OÚ ORP, byly poskytnuty pestré škály odpovědí. Vyskytl se pouze jeden podobný typ odpovědi v různých variantách. Dle starostů je náplní sociálního pracovníka práce se sociálně vyloučenými, sociálně potřebnými či sociálně problematickými občany. Zbývající odpovědi již nenesly podobné znaky. Lze však alespoň shrnout odpovědi starostů. Do náplně sociálních pracovníků patří práce: s nízkopříjmovými rodinami, s osobami se zdravotním postižením, s osobami bez domova. Dále bylo v náplni práce zmíněno: sociální bydlení, zajišťování sociálních služeb a umístění do sociálních služeb, kontrola, dohled či ověření skutečností v reálu, tedy terénní práce a výjezdy.

Jeden starosta se pak svou odpovědí zcela lišil od ostatních. Rozlišuje totiž sociální pracovníky na úředníky a terénní pracovníky. Úředníci sbírají podněty, náměty, připomínky a předávají je následně terénním pracovníkům k faktickému řešení.

Cílem této diplomové práce je zjištění, jak starostové obcí nahlíží na možnost využití sociálního pracovníka obecního úřadu obce s rozšířenou působností na konkrétně vymezeném území správního obvodu Rosice.

V rámci získaných odpovědí lze konstatovat, že možnosti využití sociálních pracovníků byly zjištěny pouze částečně. Nebyly získány jednotné odpovědi od respondentů.

6. 8. Vyhodnocení a úvaha nad slabinami výzkumu

Při hodnocení kvalitativního výzkumu je zapotřebí zohlednit jeho zvláštnosti. Toto potvrzuje i Hendl: *„Pravidla pro hodnocení kvality výsledků nemohou být aplikována mechanicky. Stejně jako kvalitativní výzkum i navrhovaná pravidla a kritéria mají být otevřená. Hodnocení je ovlivňováno kontextem a cíli posuzování kvality výzkumu a výzkumné zprávy“* (Hendl, 2008, s. 337).

„U vlastního výzkumu musíme počítat s tím, že nic neprobíhá tak ideálně, jak jsme předpokládali“ (Jandourek, 2003, s. 217).

Ideální stav nenastal ani v rámci stanovení vzorku. Z dvanácti oslovených starostů poskytlo rozhovor deset, vzorek tak nebyl zcela vyčerpán.

Největší slabinou však bylo nakonec něco úplně jiného, což autorku při zadávání tématu práce vůbec nenapadlo – volby do zastupitelstev obcí na podzim roku 2018. Původně bylo zamýšleno, že bude v období léta 2019 připraven teoretický rámec pro výzkum a následně budou kontaktováni starostové pro realizaci rozhovorů. Realita však byla zcela jiná. Pouze jeden starosta byl ochoten ještě před volbami poskytnout rozhovor. Diplomová práce tak musela být z hlediska časového rozlišení přizpůsobena volbám a případné obměně postů v osobách představitelů obcí. Po proběhnutí volbách nemělo význam kontaktovat starosty se žádostí o rozhovor ihned. Například na území správního obvodu ORP Rosice se změnila třetina představitelů obcí, tedy starostů, změny v osobě místostarosty pak dosáhly téměř poloviny. Celý výzkum byl tak přesunut až na měsíc březen 2019, kdy již byl dán předpoklad, že se snad i noví představitelé obcí „rozkoukali“ ve svých funkcích.

Jako pozitivní však autorka práce vnímá čas, který uběhl od zadání diplomové práce až k jejímu dokončení. Na základě nových časových možností se naskytla příležitost obohatit diplomovou práci o další výzkum a získaná data, která budou popsána v následujících kapitolách.

7. METODOLOGIE VÝZKUMU, VÝZKUM SE SOCIÁLNÍMI PRACOVNÍKY

Realizovat dva druhy výzkumu nebylo původním záměrem této diplomové práce, avšak vzhledem k jejímu časovému rozvržení a na základě zhodnocení vedoucí práce a vlastní sebereflexe autorky, se nakonec naskytlá přijatelnější varianta, a to vytvořit výzkum takzvaně z druhé strany. Bylo vzato v potaz, že dostat se k možnosti navázat se starosty další rozhovory je spíše nereálné, obzvláště v době výskytu nového typu koronaviru. Z toho důvodu byla zvolena realizace dalšího výzkumu.

Tato kapitola je členěna obdobně jako kapitola pátá. Podkapitoly popisují cíl výzkumu, techniku sběru dat, jakým způsobem byli vybráni respondenti, sociální pracovníci, a jak byla získaná data zpracována. Metodologická část výzkumu se sociálními pracovníky sice nehledá uchopení spjaté se základní výzkumnou otázkou, ale hledá pohled na problematiku z druhé strany, pohledem sociálních pracovníků. V rámci tohoto výzkumu byl rovněž zvolen kvalitativní typ výzkumu, který je již zevrubně definován a popsán v kapitole číslo pět.

7. 1. Cíl výzkumu

Cílem tohoto výzkumu, je zjištění názoru sociálních pracovníků OÚ ORP Rosice, jak je sociální práce realizována, případně jaká je spolupráce na řešení sociálních problémů klientů ve vazbě na starosty obcí.

Cílem této diplomové práce je tedy optikou kvalitativního výzkumu porozumět souvislosti mezi vnímáním využití a náplně práce sociálního pracovníka ze strany starosty obce a vnímáním spolupráce samotného sociálního pracovníka zpět na osobu starosty obce při řešení sociálních problémů občanů, to vše na jasně vymezeném území jednoho OÚ ORP.

Výstupem této práce by kromě srovnání úhlu pohledu ze dvou rozličných stran mělo být zhodnocení spolupráce těchto dvou subjektů, případně hledání navázání spolupráce či doporučení, jak je možné spolupráci navázat.

7. 2. Technika sběru dat, výběr respondentů

Výzkum se sociálními pracovníky měl taktéž formu polostrukturovaného rozhovoru. Nebyla však vytvořena skladba několika otázek, byly stanoveny pouze dvě dílčí otázky, které měly přiblížit pohled do situace ze strany sociálních pracovníků. Tyto otázky jsou uvedeny v Příloze č. 4. Rozhovory se sociálními pracovníky byly realizovány na konci měsíce března a začátkem měsíce dubna 2021. V Rosicích působí tři sociální pracovníci v oblasti péče o dospělé. Vzhledem ke skutečnosti, že se výzkumnice s těmito respondenty osobně zná, využila možnosti obohatit výzkumnou část o jejich vhlad do dané problematiky.

Za účelem poskytnutí rozhovoru byli osloveni všichni tři sociální pracovníci. Kontaktováni byli telefonicky, všichni tři s poskytnutím rozhovoru souhlasili. Tyto rozhovory se nesly díky osobní známosti v uvolněném duchu a nebyly poznamenány nervozitou, jako ty předešlé. Rozhovory probíhaly rovněž přímo na obecním úřadě, avšak s každým pracovníkem samostatně. Všechny tři rozhovory byly po odsouhlasení nahrávány. Sociálním pracovníkům byl stejně jako starostům představen účel rozhovoru, dále byli taktéž ujištěni o následné anonymizaci svých údajů.

Pro přehlednost je v Tabulce č. 2 zobrazena délka praxe jednotlivých sociálních pracovníků. Ti jsou označeny číslicemi v pořadí, v jakém s nimi byl realizován rozhovor. Sociální pracovníci číslo jedna a dva vykonávají svou činnost v rozsahu plného pracovního úvazku. Třetí sociální pracovník pak má v rámci svého úvazku přiřazeny i další jiné agendy, výkon sociální práce u něj představuje zhruba polovinu jeho pracovního úvazku.

Sociální pracovník	1	2	3
Délka praxe (v letech)	9	6	1, 75

Tabulka č. 2 – znázornění charakteristik vybraných respondentů – sociálních pracovníků

7. 3. Způsob zpracování získaných dat

Rozhovory se sociálními pracovníky jako respondenty výzkumu byly nahrávány. Pro jejich zpracování byly následně přepsány. Respondenti byli označeni pomocí zkratky SP a čísla, dle pořadí posloupně provedených rozhovorů. Získaná data jsou interpretována v následující kapitole v rámci dvou podkapitol, které vymezují původně navržené a položené otázky pro respondenty.

8. INTERPRETACE ROZHOVORŮ SE SOCIÁLNÍMI PRACOVNÍKY

Výstupy z provedených rozhovorů s respondenty jsou rozlišovány uvedením zkratky respondenta. Ačkoliv dva ze tří pracovníků jsou ženy, je nadále v textu využit rod mužský pro zachování anonymity.

8.1. Spolupráce se starostou při výkonu sociální práce

Všichni tři sociální pracovníci hodnotí spolupráci se starosty obcí ve správním obvodu kladně. SP1 doslovně uvedl: „*Až na některé výjimky, ojedinělé výjimky, je vesměs spolupráce dobrá.*“ Kolega SP2 kromě dobré zkušenost řekl, že „*jsou to lidi na úrovni (pozn.: myšleni starostové), jo, dobře se s nima spolupracuje, i s těma, s kterýma je problém v jiných oblastech, což vím, že je, tak po té sociální stránce oni spolupracují výborně.*“

Mimo dobré spolupráce se starosty však v rámci výzkumu vyšlo najevo, že ne vždy probíhá spolupráce přímo s představiteli obce. SP3 totiž uvedl: „*většina spolupráce ale neprobíhá přímo se starosty, ale s jinými pracovníky, třeba s tajemnicí..., s dalšími pracovníky obce.*“ Dále totiž dodal, že je rozdíl mezi malými obcemi, kde starosta obyvatelstvo zná, proti obcím větším, kde již nemusí znát všechny osoby a tak odkazuje na své zaměstnance v rámci úřadu.

K hodnocení spolupráce je však nutné uvést, že spolupráce se starosty není tak častá a obvyklá. Dva sociální pracovníci se shodli, že probíhá spíše v menším počtu případů. Jeden sociální pracovník uvedl, že odhaduje, že se může jednat o patnáct procent z celkového počtu případů. Druhý sociální pracovník uvedl, že spolupráce se starosty probíhá „*asi s desetinou případů, tam to není tak často, o to jsou to složitější případy na řešení.*“

Zcela odlišnou odpověď však uvedl poslední respondent, když vyhodnotil, že poměr případů, ve kterých spolupracuje či nespolupracuje se starosty obce, vychází tak půl na půl.

Ke spolupráci se starosty se pouze jeden sociální pracovník vyjádřil sám od sebe obšírněji. Tento sociální pracovník popsal, že starostové neslyší na obecné fráze a formální postupy, ale rozumí spíše situacím v rámci konkrétního případu, respektive konkrétního člověka. Až ve chvíli, kdy získají nějakou vlastní zkušenost, pracuje se s nimi lépe i ve věcech obecných. Například při plánování sociální služeb. Důležitým prvkem je pak dle tohoto sociálního pracovníka přímá osobní zkušenost: „*potom se velice dobře spolupracuje se*

starosty, kteří sami mají ze svého soukromí nějakou zkušenost s nějakými sociálními problémy, takže tam je taky ta vstřícnost nějaká úplně jiná.“

Nakonec však bylo tímto pracovníkem i zhodnoceno, že existují typy starostů, kteří *„z principu odmítají se touto oblastí vůbec nějakým způsobem zabývat“*. Tito starostové byli tímto respondentem označeni dokonce za asociály.

8.2. Vlastní popis sociální práce

V rámci druhé otázky se měli respondenti vyjádřit k tomu, jak probíhá samotná sociální práce. Na základě získaných údajů se dá říci, že vznik případu, respektive vznik spolupráce s novým klientem, probíhá trojím způsobem: klient sám se obrátí na sociální pracovníky; na pracovníky úřadu se obrátí jiná fyzická osoba či instituce, která dá podnět k zahájení sociální práce; nebo probíhá vlastní aktivní depistáž v rámci správního obvodu.

SP1 k prvně jmenované skupině uvedl: *„jednak je varianta, kdy se na nás sami obrací klienti, protože mají nějakou zkušenost, vědí, že dřív jsme vypláceli dávky, apod., takže tady ví, že sociální pracovníci jsou na úradě“*. O této skupině klientů se vyjádřil i další respondent, když ji popsal jako osoby, které přijdou do kanceláře a mají nějaký problém, tím je ten problém zachycen a je vytvořena snaha ze strany sociálního pracovníka tento problém vyřešit. Situace, kdy jsou pracovníci na sociální případ upozorněni druhou stranou, byla zmíněna všemi respondenty. Pro názorný příklad je uvedena pouze jedna z nich: *„Někdy se na nás obrací jiné fyzické osoby, jiné instituce, nebo ti starostové sami, upozorňují nás na nějaké problematické klienty a my už je potom oslovujeme sami po své ose.“* V rámci jiných fyzických osob byly vždy označeny osoby spjaté příbuzensky nebo sousedě. Ohledně institucí byla přednostně zmíněna zdravotnická zařízení a lékaři.

Vlastní depistáž pak probíhá pravidelně, někdy k ní vede i ohlášení či upozornění od někoho z okolí. Zde by se dalo polemizovat nad tím, zda se pak jedná o čistou depistáž v pravém slova smyslu, či o již zmíněný druhý případ vzniku sociální práce. Pouze jeden respondent relativně mírně odlišil depistáž od ohlášení: *„Třetí varianta vyhledávání, že sami aktivně, když se pohybujeme v různých lokalitách, například jsme u šetření u některého klienta, tak se poptáme, jestli neví o někom v okolí. Nebo třeba, když víme, že dostaneme hlášku, že se nám tu vyskytuje nějaký bezdomovec, člověk, tak ho jdeme sami oslovit...“*

Zajímavostí je skutečnost, že jeden z respondentů uvedl, že nevyvíjí vlastní depistáž, spíše řeší oznámené případy. Důvodem je zřejmě to, že v rámci svého pracovního úvazku musí řešit i jiné agendy, které jej časově zaneprazdňují.

Vznik případu tedy probíhá výše uvedeným trojím způsobem. Následně se takzvaně hledá problém a vytváří se vztah důvěry. V tomto se shodli dva respondenti. Jeden z nich uvedl: *„musí se najít zásadní problém, co je potřeba pořešit, a ty otázky, které jsou nějakým způsobem svázány se sociální prací, tak se je snažíme krok za krokem podle té důležitosti.“* Příchod nového typu koronaviru však ovlivnil i samotnou sociální práci. Bylo zmíněno, že v současnosti je problém řešit věci navíc, nebo provádět preventivní zásahy u jednotlivců, kde by to bylo zapotřebí. V rámci stanovených omezení a aktuálnímu chodu úřadu je nutné se v první řadě zaměřit na ty situace, kdy jde o život, například je zapotřebí zajistit základní péči či střechu nad hlavou.

Vztah důvěry byl popsán u každého respondenta odlišně. SP1 na úvod řekl, že spolupráce s klientem probíhá pouze *„na bázi ochoty z jeho strany“*. Pokud je spolupráce odmítnuta, tak je víceméně ukončena. Pokud však má tato osoba stále problémy a vyskytuje se ve spádové oblasti, tak mu pracovníci sami iniciativně nabízejí pomoc a snaží se jej v pravidelných intervalech oslovit, zda svůj postoj k případné spolupráci nezměnil. K tomuto se SP2 vyjádřil následovně: *„jakmile se na toho klienta napojím, což někdy je problém, protože to jsou klienti, kteří nechtějí třeba, nebo nemíní vyhledat sociální práci, takže používám i různých „úskoků“ ... obcházím, nabízím, a že tohle přišlo a že to je dobrý... tím se jim „vloudím“ do domácnosti... někdy je to problém se k tomu člověku dostat a potom už většinou se mně podaří navázat ten kontakt, že spolupracuje.“* Tento respondent pak vyzdvihl i nutnost udržení vzájemné důvěry, což provádí tím, že vždy klientovi vychází vstříc, ačkoliv tuší, že by to pro něj v konečném důsledku nemuselo být dobré.

Při popisu sociální práce byli popsáni i samotní klienti sociální práce. Kromě jednotlivých cílových skupin bylo řečeno, že mimo jednorázových poradenství existují i klienti, kteří se vedou několik let, jelikož se na ně neustále „nabalují“ další problémy, důvody však již zmíněny nebyly. Ohledně cílových skupin, byla aktuálně zvýrazněna skupina seniorů, která potřebuje zajistit péči a dále osoby bez domova. Mezi další více se vyskytující cílové skupiny sociální práce na rosicku byly jmenovány osoby nezaměstnané a s nimi spjaté osoby s dluhovou problematikou. Byla nastíněna i obava z budoucí klientely seniorů, kteří nebudou mít vlastní příjmy a budou tak odkázáni na život z dávek hmotné nouze.

Když měli respondenti reagovat na doplňující otázku, jaký je poměr práce v terénu a následnému zpracování administrativy v kanceláři, bylo patrné, že jde o citlivé téma. Dva

respondenti uvedli, že je to zhruba půl na půl. Jeden z nich navíc poukázal na skutečnost, že pakliže se jedná pouze o krátké osobní poradenství, následné sepsání administrativy je ve skutečnosti mnohem delší. Druhý respondent v této souvislosti řekl, že čím více záznamů se vloží do systému, tím lepší je to pro výsledek případné kontroly. Pouze jeden respondent řekl následující: *„u té sociální práce bych řekl, že je ten poměr osmdesát na dvacet. Osmdesát ta práce, dvacet ta administrativa, protože se s tím moc „nemažu“. Dávám spíš důraz na to, co udělám, než na to, co je sepsaný.“*

Na základě výzkumu se sociálními pracovníky byly získány informace z „druhé strany“. Bylo zjištěno, že sociální pracovníci hodnotí spolupráci s představiteli obcí kladně, avšak ta probíhá pouze u malé části klientů. Dále byl zjištěn trojí způsob zahájení spolupráce s klientem. Důležité je rovněž poukázání na administrativní zátěž sociálních pracovníků při jejich následném zpracování přímé sociální práce.

Druhý výzkum je hodnocen ze strany výzkumnice pozitivně. Rozhovory se sociálními pracovníky proběhly v rámci neformálních setkání.

ZÁVĚR

Tato diplomová práce je zaměřena na pohled starostů obcí ohledně možností využití sociálního pracovníka z OÚ ORP na území správního obvodu Rosice. Cílem je pokusit se nalézt odpověď na hlavní výzkumnou otázku: *„Jaká je náplň práce sociálního pracovníka obecního úřadu obce s rozšířenou působností (dále jen OÚ ORP) z pohledu starostů obcí ve správním obvodě ORP Rosice a jaké možnosti využití sociálních pracovníků z ORP vidí starostové těchto obcí?“*

Dílním podcílem je pak vnímání spolupráce se starosty samotnými sociálními pracovníky z OÚ ORP. Práce si nekladla za cíl hloubkové zkoumání či vytvoření nové hypotézy a teorie. Jejím cílem bylo spíše porozumění realitě, popsání a případné zhodnocení aktuálního stavu.

Prvním předpokladem dosažení cíle práce bylo teoretické vymezení základních pojmů obsažených v hlavní výzkumné otázce. Jednalo se o pojmy sociální pracovník, obec, rozlišení obcí s určením, co znamená obecní úřad obce s rozšířenou působností a starosta. Byla rovněž představena specifika území správního obvodu Rosice.

Druhým předpokladem dosažení cíle práce bylo stanovení a odůvodnění metodologie výzkumu. V této části práce je představen cíl práce, dále je stanovena technika sběru dat, způsob výběru respondentů a způsob zpracování získaných dat. S ohledem na cíl práce byl zvolen kvalitativní výzkum s využitím rozhovorů.

Nejdůležitější částí práce jsou interpretace výsledků uskutečněných rozhovorů v kapitolách, které korespondují s předem stanovenými okruhy otázek.

Oba realizované výzkumy byly uskutečněny v přirozeném prostředí respondentů, to znamená přímo na obecních úřadech jednotlivých obcí. Výzkumu se zúčastnilo celkem deset starostů a starostek, kteří mají různou míru zkušeností v sociální oblasti, danou jednak počtem volebních období ve funkci, tak i prostředím obce. V některých obcích se vyskytuje více problémů, zatímco v jiných obcích se problémy nevyskytují. Odpadá nutnost využití pomoci ať už ze strany starosty obce, či odboru sociálního při Městském úřadě v Rosicích, který v rámci přenesené působnosti vykonává na území správního obvodu Rosice sociální práci. Tuto práci vykonávají tři sociální pracovníci, kteří se stali respondenty pro druhý výzkum.

Z prvního výzkumu vyplynulo, že pohled starostů na pracovní náplň sociálního pracovníka OÚ ORP je pouze obecný a velmi neurčitý. V rámci zaměření se na tuto otázku nevypluly konkrétní činnosti sociálního pracovníka, jak bylo původně zamýšleno. Pouze tři respondenti se přiblížili původně žádoucí odpovědi, když vyjmenovali konkrétní činnosti

z náplně práce sociálního pracovníka. Z jejich pohledu je náplní sociálního pracovníka na OÚ ORP depistáž a terénní výjezdy, péče a zajištění potřebných věcí u specifických cílových skupin.

Ohledně možnosti využití sociálního pracovníka OÚ ORP vyplynulo, že nejpotřebnější a nejčastěji využívané je pro starosty především poradenství či jakákoliv jiná možnost konzultace aktuální sociální události či problému. Toto poradenství již využilo nebo by v budoucnosti využilo celkem pět z deseti starostů. V malých obcích (do cca 1000 obyvatel) pak mimo jiné zaznělo, že by sociálního pracovníka přímo jako zaměstnance obce neměli z čeho financovat. V jednom případě zcela otevřeně zaznělo, že starosta neví a ani se nikdy nezabýval tím, co všechno může sociální pracovník konat, nebo co umí, proto ani nebyl schopen určit možnosti jeho využití při řešení sociálních problémů v obci.

Z druhého pohledu, tedy ze strany sociálních pracovníků, byla spolupráce se starosty hodnocena kladně. Spolupráce z jejich strany probíhá nejčastěji především formou podání informací o klientovi. Avšak nejdůležitějším ukazatelem je četnost této spolupráce. Ta probíhá ve většině případů odhadem pouze u zhruba deseti až patnácti procent případů. Ve většině případů tedy spolupráce se starosty vůbec neprobíhá.

Proč tato spolupráce neprobíhá častěji? Může to mít důvod například v povaze řešeného problému nebo jeho citlivosti. Se všemi situacemi nemusí být starosta obce seznámen, obzvlášť pokud se jedná o více osobní až choulostivou záležitost. Navíc sociální pracovník je vázán mlčenlivostí, z toho titulu nemůže hned se vším jít za příslušným starostou obce. I na základě zkušeností sociálních pracovníků OÚ ORP Rosice bylo potvrzeno, že spolupráce se starosty probíhá v případech, kdy oni byli ti, co podali podnět k zahájení sociální práce nebo v případech, kdy s osobou nešlo navázat kontakt, a tak byl hledán způsob jejího kontaktování právě například i prostřednictvím vedení obce.

V rámci spolupráce se starosty však zazněla i další důležitá věc. Někteří starostové se touto oblastí nechtějí zabývat. Lze jen spekulovat nad důvody, zda je to kvůli neznalosti této oblasti, či kvůli něčemu jinému. Příhodnější by bylo hledat řešení, jak tento postoj starostů změnit a hledat možné budoucí cesty spolupráce. Při následném rozhovoru výzkumnice se starosty (po realizaci výzkumu) bylo ze strany většiny z nich sděleno, že si již dokáží představit větší míru spolupráce se sociálními pracovníky. Protože jim výzkumnice práce více přiblížila, co vše je v jejich náplni práce a jaké jsou jejich možnosti. Byla potvrzena i neznalost této oblasti. A právě proto by bylo žádoucí a vhodné tuto oblast představitelům obcí více přiblížit. Osobní jednání je v rámci nabídky spolupráce na místě. Daná věc se může lépe vysvětlit, přiblížit, nastínit pozitiva pro obě strany. V aktuální době koronavirových

opatření je možné nabídnout své služby alespoň prostřednictvím různých komunikačních kanálů a osobní setkání tak odložit na vhodnější dobu. Sami sociální pracovníci potvrdili výzkumníci, že takový typ výjezdů na jednotlivé obce nepodnikají. Sice vykonávají depistáž, ale její součástí není mapování situace přímo na obecních úradech obcí. Tam zajíždějí již v konkrétních záležitostech, v konkrétních případech, případně tam, kde již v minulosti spolupráce byla a pokračuje. Když však sami sociální pracovníci nevědí, zda je na území některé z obcí sociální oblast řešena či neřešena, nebo dokáží zhodnotit, že starosta nejmenované obce se touto problematikou nezabývá vůbec, bylo by vhodné vyvinout vlastní iniciativu a pokusit se tuto situaci alespoň změnit, když ne úplně vyřešit.

Sociální pracovníci popisovali i způsob své práce. K zahájení sociální práce dochází třemi způsoby: klienti se sami obrátí na sociální pracovníky o pomoc, sociální práce je zahájena na základě oznámení jiné fyzické osoby či instituce, nebo je sociální práce vykonávána na základě depistáže přímo v terénu správního obvodu. Především bod depistáž lze zvýraznit, tu totiž zmínili i starostové obcí, jako jednu z náplní činnosti sociálního pracovníka.

Tuto diplomovou práci lze poskytnout k nahlédnutí samotné obci s rozšířenou působností, jejímu vedení a především přímo odboru sociálnímu. Na základě zjištěných poznatků je zřejmé, že na území správního obvodu v Rosicích je vhodné navázat s obcemi kontakt za účelem nabídnutí budoucí spolupráce při řešení těžkých životních situací občanů a budoucích sociálních problémů. Nabídka je vhodná i z důvodu obměny některých představitelů obcí v důsledku pravidelných voleb do zastupitelstva obce. V jiných obcích pak může být naopak podnětem, respektive zjištěním, že při řešení sociálních problémů na území obce nemusí být na vše sami. V průběhu kontaktu by pak mohlo být konkretizováno, jaké možnosti spolupráce je schopen OÚ ORP, respektive sociální pracovníci nabídnout, s čím mohou pomoci nebo naopak, jaké mají například limity. Práci je možné dát k nahlédnutí i starostům samotných spádových obcí, kteří by mohli vidět srovnání z odpovědí sociálních pracovníků. Diplomová práce tedy může být přínosem pro všechny zúčastněné strany.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ. [online]. ©2018 [cit. 2019-11-02]. Dostupné z: <https://www.socialni-zaclenovani.cz/o-nas/#co-je-socialni-vyloucení>.

BAUMRUKOVÁ, Pavla. 1997. *Obce, města, regiony a sociální služby*. Sešit pro sociální politiku. Vyd. 1. Praha: Sociopress. ISBN 80-902260-1-9.

BERNARD, J. (ed.), T. KOSTELECKÝ, R. MIKEŠOVÁ, J. ŠAFR, M. ŠIMON, L. TRLIFAJOVÁ, J. HURRLE. 2018. *Nic se tady neděje... Životní podmínky na periferním venkově*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici se Sociologickým ústavem AV ČR, v.v.i. ISBN 978-80-7419-274-6.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Varianty vymezení venkova a jejich zobrazení ve statistických ukazatelích v letech 2000 až 2006. [online]. ©2008 [cit. 2021-02-03].

Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20536004/130808.pdf/5d2ad0ed-8493-4237-a6d5-409614f287cf?version=1.0>.

DISMAN, Miroslav. 2002. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-0139-7.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Úvod, Statistiky, Souhrnná data o České republice, Správní obvody obcí s rozšířenou působností (SO ORP), Výběr parametrů, Tabulka. [online]. ©2018 [cit. 2021-15-02]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&katalog=32895&pvo=DEM01DORP&str=v33&c=v29~2__RP2019MP12DP31.

EVROPSKÝ SOCIÁLNÍ FOND. [online]. ©2018 [cit. 2019-11-02]. Dostupné z: <https://www.esfcr.cz/mapa-svl-2015/www/index4658.html?page=2>.

ELICHOVÁ, Markéta. 2017. *Sociální práce*. Aktuální otázky. Vyd. 1. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-0080-4.

FISCHER, O., R. MILFAIT. 2010. *Etika pro sociální práci*. Vyd. 2. Praha: Jabok. ISBN 978-80-904137-8-8.

GABURA, J., J. PRUŽINSKÁ. 1995. *Poradenský proces*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství. Studijní texty. ISBN 80-85850-10-9.

GULOVÁ, Lenka. 2011. *Sociální práce pro pedagogické obory*. Vyd. 1. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3379-1.

HAŠKOVCOVÁ, Helena. 2002. *České ošetrovatelství: praktická příručka pro sestry. 10, Manuálek sociální gerontologie*. Brno: Institut pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví. ISBN 80-7013-363-5.

HENDL, Jan. 2008. *Kvalitativní výzkum. Základní teorie, metody a aplikace*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-485-4.

HORÁK, Pavel. 2008. Role sociálních pracovníků v prostředí státních organizací. *Sociální práce/Sociální práca*, Ročník 2008, č. 4, s. 106-123. ISSN 1213-6204.

INTERNATIONAL FEDERATION OF SOCIAL WORKERS. Global Definition of the Social Work Profession [online]. ©2018 [cit. 2019-17-03]. Dostupné z: <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>.

JANDOUREK, Jan. 2003. *Úvod do sociologie*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 80-7178-749-3.

JANEBOVÁ, R., J. VRBICKÝ. 2014. Sociální práce/Sociální práca, Online články, O čem se mluví? Měla by sociální práce na obecních úřadech ohrozit neziskové organizace? [online]. 11. Zář 2014 [cit. 2021-18-02]. Dostupné z: <https://socialniprace.cz/mela-by-socialni-prace-na-obecnich-uradech-ohrozit-neziskove-organizace/>.

JANKOVSKÝ, Jiří. 2018. *Etika pro pomáhající profese*. Vyd. 2. Praha: Triton. ISBN 978-80-7553-414-9.

KLIMENTOVÁ, Eva. 2013. *Sociální práce, Teorie a metody III. Studijní text pro kombinované studium*. Vyd. 1. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-3558-9.

KODYMOVÁ, Pavla. 2015. Sociální práce na venkově jako chybějící součást české praxe sociální práce. *Fórum sociální práce*. Ročník 2015, č. 2, s. 27-38 [online]. ©2015 [cit. 2021-01-03]. Dostupné z: https://forumsocialniprace.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/sites/10/2016/04/Pavla_Kodymova_27-38.pdf.

KOPŘIVA, Karel. 2016. *Lidský vztah jako součást profese*. Vyd. 8., v Portále 7. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1147-1.

KOUDELKA, Zdeněk. 2001. *Obce a kraje. Podle reformy veřejné správy v roce 2001*. Vyd. 2. Praha: Linde Praha a.s. – Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka. ISBN 80-7201-272-X.

KOUDELKA, Zdeněk. 2006. *Obecní samospráva. Zákon o obcích v komentovaném znění*. Vyd. 1. Brno: ve spolupráci s nakladatelstvím Doplněk vydalo Občanské sdružení pro region. ISBN 80-7239-193-3.

MALÍK HOLASOVÁ, Věra. 2014. *Kvalita v sociální práci a sociálních službách*. Vyd. 1. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4315-8.

MATOUŠEK, Oldřich. 2016. *Slovník sociální práce*. Vyd. 3. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1154-9.

MATOUŠEK, Oldřich a kol. 2008. *Metody a řízení sociální práce*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-502-8.

MATOUŠEK, Oldřich a kol. 2012. *Základy sociální práce*. Vyd. 3. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0211-0.

MATOUŠEK, O., P. KODYMOVÁ, J. KOLÁČKOVÁ (eds.). 2010. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-818-0.

MATULAYOVÁ, T., L. MUSIL (eds.). 2013. *Social work, education and postmodernisty: theory and studies in selected Czech, Slovak an Polish issues*. 1st. ed. Liberec: Technical University of Liberec, the Fakulty of Science, Humanities and Education. ISBN 978-80-7494-032-3.

MĚSTO ROSICE. Rosice, Městský úřad, Základní informace [online]. ©2018 [cit. 2019-11-02]. Dostupné z: <https://www1.rosice.cz/zakladni-informace/d-2276/p1=2450>.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Působnost MPSV, Sociální práce a sociální služby, Sociální práce a vzdělávání, Metodická činnost [online]. ©2020 [cit. 2021-13-02].

Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/DP_1_2018.pdf/bcc5621b-b0de-2103-99b9-8667d30a3546.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Působnost MPSV, Sociální práce a sociální služby, Financování sociálních služeb, Plánování sociálních služeb, Průvodce procesem komunitního plánování sociálních služeb, Co je komunitní plánování sociálních

služeb a kdo jsou jeho hlavní aktéři [online]. ©2020 [cit. 2021-21-02].

Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/co-je-komunitni-planovani-socialnich-sluzeb-a-kdo-jsou-jeho-hlavni-akteri>.

MINISTERSTVO VNITRA. O nás, Veřejná správa, Příspěvek na výkon veřejné správy [online]. ©2018 [cit. 2019-14-02]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/prispevek-na-vykon-statni-spravy-prispevek-na-vykon-statni-spravy.aspx>.

MODERNÍ OBEC. [online]. ©2018 [cit. 2019-24-03]. Dostupné z: <https://www.moderniobec.cz/organy-obce/>.

MORALES, A. T., B. W. SHEAFOR, M. E. SCOTT. 2010. *Social work: a profession of many faces*. 12th ed. Boston: Allyn & Bacon. ISBN 978-0-205-72524-3.

MUSIL, Libor. 2008. Různorodost pojetí, nejasná nabídka a kontrola výkonu „sociální práce“. *Sociální práce/Sociálna práca*, č. 2, s. 60-79. ISSN 1213-6204.

NAVRÁTIL, Pavel. 2001. *Teorie a metody sociální práce*. Vyd. 1. Brno: Marek Zeman. ISBN 80-903070-0-0.

NEDĚLNÍKOVÁ, D., a kol. 2007. Metodická příručka pro výkon terénní sociální práce. [online] ©2006 [cit. 2021-21-02]. Dostupné z: <https://projekty.osu.cz/metakor/>.

NOVOSÁD, L., L. GIRGLEOVÁ. 2013. Aplikace konceptu sociálního fungování u dospělého klienta s mentálním postižením. *Sociální práce/Sociálna práca*, č. 3, s. 59-66. ISSN 1213-6204.

PRŮDKOVÁ, T., P. NOVOTNÝ. 2008. *Bezdomovectví*. Vyd. 1. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-100-0.

PRŮCHA, Petr. 2011. *Místní správa*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-5590-2.

REGISTR POSKYTOVATELŮ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB. [online]. ©2018 [cit. 2019-11-02]. Dostupné z: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/rozsirene_hledani_sluzby.do?zn=domov+pro+seniory+zast%C3%A1vka&zao=Zast%C3%A1vka&pic=&zak=&spd=&spo=&zaok=&sbmt=Vyhledat.&zau=&pn=&si=&srp=pda z&SUBSESSION_ID=1613420899230_2.

SOCIAL WORK DEGREE GUIDE. What are the Unique Differences Between Urban and Rural Social Work Practise? [online]. ©2021 [cit. 2021-01-03]. Dostupné z: <https://www.socialworkdegreeguide.com/faq/what-are-the-unique-differences-between-urban-and-rural-social-work-practice/>.

SVOBODOVÁ, H. a kol. 2011. *Synergie ve venkovském prostoru*. Brno: GaREP, spol. s. r. o. ISBN 978-80-904308-8-4.

TOMEŠ, IGOR. 2018. *Povinná sociální solidarita*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-3835-5.

VLČEK, Robert. 2008. *Sociální pracovník a právo*. Ostrava: Knižní expres, s.r.o. ISBN 978-80-7347-030-2.

VRTIŠKOVÁ, Marie. 2009. *Teorie a metody sociální práce*. Brno: Tribun EU. ISBN 978-80-7399-877-6.

Vyhláška č. 332 ze dne 25. října 2013 o vzoru Standardizovaného záznamu sociálního pracovníka. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 129, s. 5942-5949. Dostupné z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=332/2013&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

VZDĚLANÝ ZASTUPITEL. [online]. ©2018 [cit. 2019-24-03]. Dostupné z: <http://www.vzdelanyzastupitel.cz/data/fileBank/b1fb85e1-199c-4d77-9329-68fa9467ee26.pdf>.

WIKIPEDIA. Obvod obce s rozšířenou působností Rosice [online]. ©2018 [cit. 2019-11-02]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Obvod_obce_s_roz%C5%A1%C3%AD%C5%99enou_p%C5%Afsobnost%C3%AD_Rosice#/media/File:ORP_Rosice.PNG.

Zákon č. 89 ze dne 3. února 2012 občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 33, s. 1026-1366. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=89/2012&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

Zákon č. 108 ze dne 14. března 2006 o sociálních službách. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 37, s. 1257-1289. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=108/2006&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

Zákon č. 111 ze dne 14. března 2006 o pomoci hmotné nouzi. In *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 37, s. 1305-1328. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=111/2006&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

Zákon č. 128 ze dne 12. dubna 2000 o obcích (obecní zřízení). In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 38, s. 1737-1764. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=128/2000&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

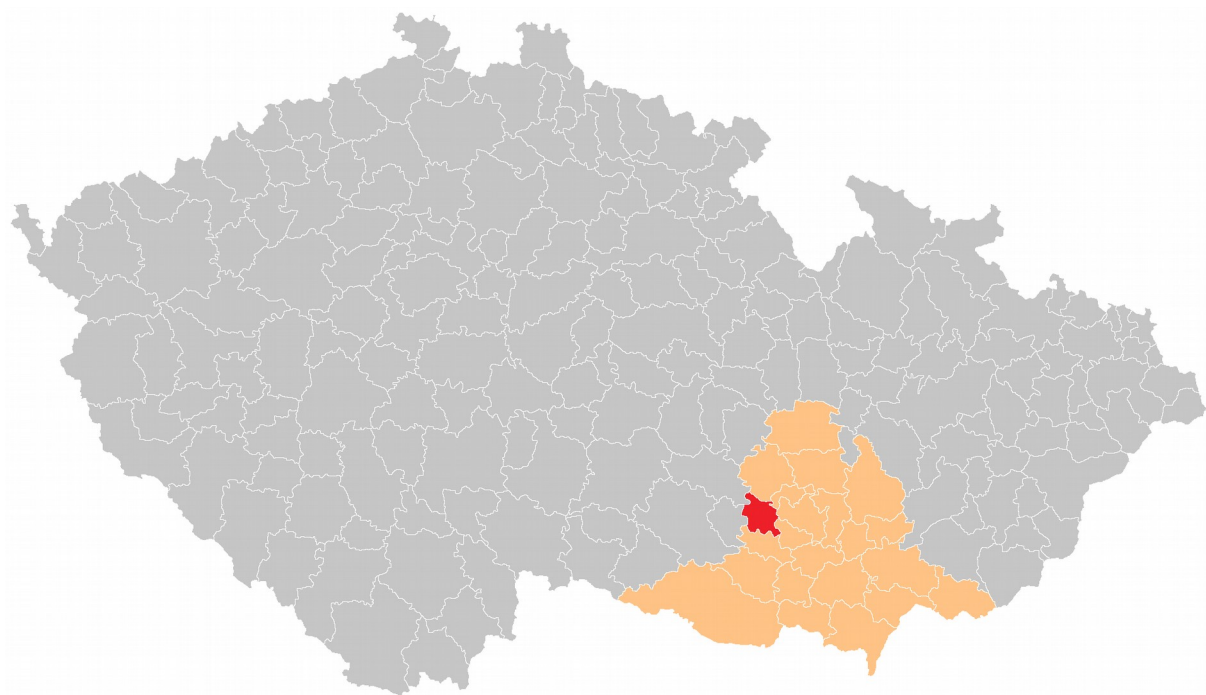
Zákon č. 256 ze dne 29. června 2001 o pohřebnictví a změně některých zákon. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 98, s. 5669-5682. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=256/2001&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

Zákon č. 582 ze dne 17. prosince 1991 o organizaci a provádění sociálního zabezpečení. In: *Sbírka zákonů České republiky*. Částka 111, s. 2890-2910. Dostupný také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=582/1991&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

PŘÍLOHY

Příloha č. 1	Správní obvod Rosice
Příloha č. 2	Seznam otázek – rozhovor se starostou obce
Příloha č. 3	Tabulka č. 3 – vyčerpaná témata během rozhovoru se starostou obce
Příloha č. 4	Seznam otázek – rozhovor se sociálním pracovníkem

Příloha č. 1

Správní obvod Rosice je červeně zvýrazněn (Wikipedia, [Obvod obce s rozšířenou působností Rosice](#) [online]).

Příloha č. 2

Seznam otázek – rozhovor se starostou obce

Otázky nebyly vždy pokládány ve stejném pořadí. Jejich předchozí stanovení však bylo důležité z hlediska udržení kostry rozhovoru.

1. Jaké sociální problémy se objevují ve Vaší obci?
 - 1.1. Řešíte je nějak sami v rámci obce?
 - 1.2. Jakým způsobem?
2. Obracejí se na Vás občané, když něco potřebují v rámci sociální oblasti?
 - 2.1. O jaké typy lidí se jedná?
 - 2.2. S čím se na Vás obracejí?
3. Na koho se v případě nutnosti obracíte, s kým spolupracujete?
4. Jaké vidíte možnosti využití sociálního pracovníka z ORP v rámci řešení problémů v sociální oblasti ve Vaší obci?
5. Dokázal/a byste popsat náplň práce sociálního pracovníka ORP? Případně co si myslíte, že je jeho náplní?
6. Jak hodnotíte spolupráci se sociálním pracovníkem z ORP? (Pokud již spolupracovali s ORP)

Příloha č. 3

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
1.1	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
1.2	✓				✓	✓	✓	✓	✓	✓
2	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2.1	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2.2	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
4	✓		✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓
5			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
6	✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓

Tabulka č. 3 – vyčerpaná témata během rozhovoru se starostou obce

Příloha č. 4

Seznam otázek – rozhovor se sociálním pracovníkem

- 1) Jak probíhá spolupráce s obcemi, potažmo se starostou obce, při výkonu sociální práce?
- 2) Jakým způsobem pracuješ? Jak probíhá samotná sociální práce?